

KAZIM KARABEKİR EĞİTİM FAKÜLTESİ
Kazım Karabekir Faculty of Education

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ / ATATÜRK UNIVERSITY

KAZIM KARABEKİR EĞİTİM FAKÜLTESİ DERGİSİ
JOURNAL OF KAZIM KARABEKİR EDUCATION FACULTY

Araştırma Makalesi

Doi: 10.33418/ataunikkefd.855873

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ KÜLTÜREL FARKLILIK, KÜLTÜRLERARASI DUYARLILIK ALGILARI VE KÜLTÜRLERARASI EĞİTİME YÖNELİK GÖRÜŞLERİ*

PROSPECTIVE SOCIAL STUDIES TEACHERS' PERCEPTIONS OF CULTURAL DIFFERENCE, INTERCULTURAL SENSITIVITY AND VIEWS ON INTERCULTURAL EDUCATION

Mehmet AKPINAR

Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Trabzon, Türkiye

e-posta: makpınar66@yahoo.com, ORCID ID: 0000-0002-9216-5771

Arzu CANTÜRK

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sivas, Türkiye

e-posta: canturkarzu@outlook.com, ORCID ID: 0000-0002-4151-0002

Başvuru Tarihi: 07.01.2021 Yayına Kabul Tarihi: 28.05.2021 Yayınlanma Tarihi: 30.06.2021

Atıf/Citation: Akpınar, M., & Cantürk, A. (2021). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel farklılık, kültürlerarası duyarlılık algıları ve kültürlerarası eğitime yönelik görüşleri. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42, 444-470. Doi: 10.33418/ataunikkefd.855873

Öz

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel farklılık, kültürlerarası duyarlılık algıları ve kültürlerarası eğitime yönelik görüşlerinin incelendiği bu çalışmada, özel durum yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın katılımcı grubunu, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında 4. sınıfta öğrenim gören gönüllü 10 sosyal bilgiler öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri, yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmış olup NVivo 10 programında içerik analizi yapılarak çözümlenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, öğretmen adayları kültürel farklılığı genel olarak ırk ve inanç bağlamında; kültürlerarası duyarlılığı ise, diğer kültürlerle saygılı ve hoşgörülü olma şeklinde algıladıkları ve diğer kültürlerden

* Bu çalışma, 8. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu (USBES 2019) bildiri özetleri kitabında yayımlanan özet bildirinin genişletilmiş halidir.

Akpınar, M., & Cantürk, A. (2021). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel farklılık, kültürlerarası duyarlılık algıları ve kültürlerarası eğitime yönelik görüşleri. 444-470.

bireylere olumlu yaklaşımlar sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte araştırmada, öğretmen adaylarının diğer kültürlerden bireylere olumlu davranış geliştirmelerinde lisans programındaki derslerin yeterli etkiye sahip olmadığı belirlenmiştir. Adayların olumlu davranış gelişimlerinde daha çok üniversite ortamının ve diğer kültürlerden bireylerle bir arada yaşamının etkili olduğu görülmüştür. Ayrıca araştırmada, adayların sosyal bilgiler dersi açısından önemli oldukları kültürlerarası eğitime ilişkin, hem olumlu hem de olumsuz bakış açısı geliştirdikleri belirlenmiştir. Öğretmen adayları kültürlerarası eğitimi uyum içinde yaşamaya katkı sunması açısından olumlu; bireyleri kendi kültürlerinden uzaklaştırabileceği kaygısı nedeniyle de olumsuz değerlendirmiştir. Bunun yanı sıra araştırmada, adayların öğrenim gördükleri programda kültürlerarası konu/kazanımlar hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıkları, kültürlerarası çeşitliliğin bulunduğu sınıf ortamlarında kullanılabilecek aktif öğrenme metodu ve stratejilerle ilgili yeterli donanımı kazanamadıkları ve bu konuda mesleki gelişime ihtiyaç duydukları ortaya koyulmuştur. Araştırmanın sonunda, adayların kültürel çeşitliliğin bulunduğu sınıf ortamlarına uygun öğrenme-öğretim sürecini tasarlama, uygulama ve değerlendirme boyutlarında hizmet öncesinde eğitim almalarına yönelik ve diğer araştırma sonuçlarına dayalı olarak bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kültürlerarası Duyarlılık, Kültürlerarası Eğitim, Kültürel Farklılık, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adayı

Abstract

In present study, in which pre-service social studies teachers' perceptions of cultural difference, intercultural sensitivity and their views on intercultural education were examined, case study method was used. The participant group of the study consists of 10 volunteer 4th graders pre-service social studies teachers studying in 2017-2018 academic year. The study data were collected with a semi-structured interview form and analyzed by content analysis in NVivo 10 program. According to the findings obtained from the research, it was concluded that pre-service teachers perceived cultural difference generally in the context of race and belief, and intercultural sensitivity as being respectful and tolerant to other cultures and they displayed positive attitudes towards individuals from other cultures. However, it was determined in the research that the courses in the undergraduate program did not have enough effect on pre-service teachers' developing positive behaviors towards individuals from other cultures. It was observed that the university environment and living together with individuals from other cultures were more effective in developing positive behaviors of the pre-service teachers. In addition, it was determined in the study that that the pre-service teachers developed both positive and negative perspectives on intercultural education, which they considered important in terms of social studies course. Pre-service teachers were positive to intercultural education in terms of contributing to living in harmony; on the other hand, they were negative about it because of the concern that it might move individuals away from their own culture. Furthermore, the research revealed that the pre-service teachers did not have enough information about intercultural subjects/achievements in the program they were studying, they did not have enough knowledge about active learning method and strategies that could be used in classroom environments with intercultural diversity and they needed professional development in this regard. At the end, based on present study and other research results some suggestions were made for pre-service teachers to receive pre-service training in the dimensions of designing, applying and evaluating the learning-teaching process suitable for the classroom environments with cultural diversity.

Keywords: Intercultural Sensitivity, Intercultural Education, Cultural Difference, Pre-service Social Studies Teacher.

GİRİŞ

Radikal bir şekilde değişen dünyamızda, toplumların kültürel karakteri ve demografik yapısında özellikle nüfus dolaşımı, işgücü, beyin göçü, çatışmalar ve savaflara dayalı olarak gerçekleşen zorunlu göçlerin değiştirici bir rol üstlenmesi (Öğretir-Özçelik & Eke, 2019, s. 158) kültür ve kimlik açısından toplumların daha da çeşitlenmesini tetikleyerek kültürlerarası iletişimi zorunlu kılmıştır. Toplumlar arasındaki bu çeşitlenmeler, ABD ve Kanada gibi ülkelerin yanı sıra, coğrafi konumundan dolayı bölgesel çatışma ve savaflardan etkilenen ve izlediği açık kapı politikası doğrultusunda, en fazla göçmen/mülteci nüfusa ev sahipliği yapan Türkiye'yi de büyük ölçüde

etkilemiştir. Türkiye’de önemli sayıda Suriye, Afganistan, Bangladeş, İran ve Irak’tan gelen mülteci/göçmen bulunmaktadır. Ülkemizde, çoğunluğu Suriyeli olmak üzere yaklaşık 4 milyon mülteci yaşamakta ve bu nüfusun yaklaşık 1,74 milyonu çocuklardan oluşmaktadır (Göç ve Uyum Raporu, 2018; Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu [UNICEF], 2019). Kültürel farklılıklara ev sahipliği yapan diğer birçok ülke gibi Türkiye’nin de içinde bulunduğu bu durum, farklı kültürlerden bireylerin bir arada yaşama zorunluluğu, uyum ve çatışma gibi kültürlerarası iletişime dair birtakım sorunları gündeme getirmiştir (Aksoy, 2012). 2019 yılından itibaren, resmi ve geçici eğitim merkezlerinde 680 bin mülteci çocuğun okullandırıldığı (UNICEF, 2019) düşünüldüğünde, bu iletişim sorunlarının sıklıkla diğer kültürlerden öğrencilerin bulunduğu öğrenme ortamlarında yaşandığı ifade edilebilir. Nitekim yabancı uyruklu ve göçmen/mülteci statüsünde olan öğrencilerin bir arada bulunduğu okul ortamlarında, bireylerin dil yetersizlikleri başta olmak üzere, kültürel farklılıklarından dolayı çatışma (Özmen & Aküzüm, 2013) ve uyum sorunları yaşadıkları, baskın kültüre sahip bireyler tarafından dışlandıkları (Takır & Özerem, 2020) literatürdeki bazı çalışmalarda da, ortaya koyulmuştur. Elbette ki, kültürlerarası iletişime dair bu sorunlarla yalnızca yabancı uyruklu ve göçmen/mülteci statüsünde olan öğrenciler karşı karşıya kalmamaktadır. Kendi kültür havzalarında bölgesel açıdan kültürel farklılıklara sahip bireylerin de öğrenme ortamlarında birbirleriyle çatışma ve uyum sorunları yaşadıkları bir gerçektir.

Diğer kültürlerden bireylerle olan iletişimimiz, kültürel arka planımızdan büyük ölçüde etkilenmektedir. Öğrenciler kadar öğretmenler de kendilerinden ve birbirlerinden gizlenmiş olan kültürel geçmişi ve diğer birçok özelliği öğrenme ortamlarına taşıyabilmektedir. Farklı kültürlerden insanların nasıl etkileşimde bulunduğunu anlamak için, iletişim sürecine ve kültürün etkileşimlerimizi nasıl etkilediğine dair temel bir anlayışa sahip olmamız gerekir (Chamberlain, Guerra & Garcia, 1999). Öğrenci ve öğretmenlerin, kendi kültürel perspektiflerinin ötesinde kültürel farklılıklara anlayış ve saygıyla yaklaşabilmeleri, gerek toplum içinde gerekse de öğrenme ortamlarında başarılı bir iletişim kurabilmelerine olanak tanıyan kültürlerarası duyarlılığa sahip olmaları ile bağlantılı olduğu söylenebilir.

Chen (1997) tarafından, kültürel farklılıkları anlama ve takdir etmeye yönelik olumlu bir duygu geliştirme yeteneği olarak tanımlanan kültürlerarası duyarlılık; öz saygı, öz denetim, açık fikirlilik, empati, etkileşime katılım ve önyargılı olmama gibi bileşenleri içermektedir. Bu bileşenler, kültürel çeşitliliğin görüldüğü birçok ülke tarafından toplumsal uyumun sağlanması ve kültürel çatışmaların önlenmesi için, eğitim yoluyla kazandırılması planlanan önemli tutum ve yetenekler olarak kabul edilmiştir. Bu önemden hareketle, tarihsel süreç boyunca kültürlerarası ilişkilerin yoğunluk kazandığı ülkeler tarafından çokkültürlü eğitim, kültürlerarası eğitim (kültürlerarası iletişim ve kültürlerarası farklılık eğitimi vb.), kültürlerarası pedagoji, kültürlerarası öğrenme adı altında çeşitli eğitim kuram ve modelleri tartışma konusu haline gelmiştir. Farklı kültürlerle ev sahipliği yapan ülkelerde, toplumsal uyumun sağlanması amacıyla, ortaya atılan bu eğitimlerde başlarda çokkültürlülük kavramının, daha sonraları ise kültürlerarası kavramının vurgulandığı görülmektedir.

Özellikle çokkültürlülük, 1970’li yıllarda ABD, Kanada ve AB ülkeleri gibi gelişmiş ülkelerde, göçmen grupların etnik gettolar halinde toplumun geri kalanından tecrit edilmesine yol açması nedeniyle eleştirilmiştir. Bu eleştiriden hareketle, Latin Amerika’daki azınlık grupları tarafından kültürlerarasılık yandaşlığı kavrayışı ön plana çıkmaya başlamıştır (Özbudun & Uysal, 2012, s. 218-219). İlk kez 1940’larda Kübalı antropolog Fernando Ortiz tarafından kullanılan kültürlerarasılık (*transculturation*)

kavramının, literatürde tümüyle ortak bir anlayışla açıklanamadığı ancak kültürel karşılaşma durumlarındaki etkileşimi ifade ettiği bilinmektedir (Kartarı, 2016).

Türkiye'nin politik ve sosyokültürel koşulları dikkate alındığında, kültürlerarası etkileşimin yoğunluğundan dolayı, çokkültürlülük yerine kültürlerarasılık anlayışının daha fazla önem kazandığı söylenebilir. Nitekim Nayir & Sarıdaş (2020) çalışmalarında, Türkiye'de azınlıkların belirli bir bölgede toplanmak yerine, yerel kültür ile kültürlerarası etkileşim içinde olmasından dolayı, Türkiye için çokkültürlülük kavramının değil, kültürlerarasılık kavramının daha uygun olduğunu vurgulamaktadır. Bu kapsamda, araştırmacılar tarafından çalışmada kültürlerarası eğitim anlayışına odaklanılmıştır.

Avrupa'da özellikle asimilasyon ve uyum programlarına tepki olarak ortaya çıkan kültürlerarası eğitimin temellerini, farklılıkları anlamak ve saygı duymak oluşturmaktadır. Bu yalnızca yabancı kültürlerden gelen bireyler için değil, aynı şekilde yerel halk için de geçerlidir (Coşkun, 2016; Nayir & Sarıdaş, 2020). Kültürlerarası iletişime yönelik eğitimler, başta kendi ülkesinin dışında görevlendirilen kişilerin hazırlandığı, belirli hedef gruba yönelik programlar olarak görülmüştür. Ancak bugün küresel bir köy haline gelen dünyamızda, kültürel konularla ilgili eğitimlerin okul ortamının bir parçası olması gerektiğine dair farkındalık söz konusudur (Berry, Poortinga, Breugelmans, Chasiotis & Sam, 2015). Bu eğitim anlayışı ile birlikte bireylerin, çağdaş toplumlarda kültürler hakkında daha iyi bir kavrayış, farklı kültürlerden insanlar arasında daha fazla iletişim kapasitesi ve toplumda kültürel çeşitlilik gerçeğine esnek bir yaklaşım geliştirmeleri beklenmektedir. Bunun yanı sıra, toplumsal etkileşime daha iyi bir katılım kapasitesi ve insanlığın ortak mirasının tanınması gibi yeteneklerin de geliştirilmesi (Oullet, 1991'den akt., Guedes, 2000, s. 32) hedeflenmektedir. Bu yetenekleri bireylere kazandırmada, kültürel çeşitliliğe odaklanan eğitim programlarının uygulayıcısı ve geliştiricisi olan öğretmenlere de önemli sorumluluklar düşmektedir.

Öğretmenlerin, öğrencilerin geldiği farklı etnik gruplara karşı olumlu tutumlar sergilemeleri, bu gruplara uygun çeşitli öğretim stratejilerini nasıl geliştireceğini bilmeleri ve bu konuda yeterliğe sahip olmaları beklenir (Rivlin & Gold, 1975). Özellikle öğretmenlerin, bireylerin deneyimleyerek öğrenebilmesi için duyarlılık ve davranış gelişimini hedefleyen eğitimlerde, öğrencilerin aktif olmasını sağlayan, farklılıkları dikkate alan, çok boyutlu ve geniş bir yelpazede yöntem, öğretimsel kaynak ve stratejileri kullanması gerekli görülmektedir. (İnal-Zorel, 2014; Zarrillo, 2016, s. 89).

Özetle, kültürel çeşitliliğin bulunduğu sınıf ortamlarında etkili bir kültürlerarası eğitimin gerçekleştirilebilmesi için öğretmenlerin, kültürel farklılıklara esnek ve olumlu yaklaşımlar sergilemeleri ile birlikte, öğrencilerin duyarlılık gelişimlerine uygun olarak öğrenme-öğretim sürecini organize edebilme esaslarını yerine getirmeleri beklenmektedir. Ancak literatürde yer alan bazı çalışmalarda, öğretmenlerin çoğunlukla mülteci/göçmen öğrencilere yönelik olumlu yaklaşımlar sergilemelerine karşın, farklı kültürlerden gelen öğrencileri idare etme konusunda kendilerini yeterli hissetmedikleri; bilgi eksiklerinin olduğu; mülteci öğrencilere ve çokkültürlü eğitimlere dönük olarak öğretim içeriğinin analizi, öğretme stratejilerinin ve uygun ders materyali kullanımı, ölçme aracı geliştirme ve değerlendirme gibi konularda mesleki gelişim ihtiyacı içerisinde oldukları sonucuna ulaşılmıştır (Başarır, Sarı & Çetin, 2014; Erdem, 2017; Hamurcu & Demirçelik, 2015; Sağlam & İlksen-Kanbur, 2017; Ünlü & Örtten, 2013). Çalışmalarda ortaya çıkan bu sonuçlar, hizmet öncesinde nitelikli bir eğitim alınmaması ile ilişkilendirilebilir. Valentin (2006) öğretmen yetiştirme programlarının görevinin, öğretmen adaylarını günümüzde farklılıkların bulunduğu sınıf ortamlarında yaşanan zorluklar karşısında yetkin olmaları için hazırlamak olduğunu vurgulamaktadır.

Kültürlerarası eğitim anlayışının farkında olan ülkeler, bu eğitimleri öğretmen yetiştirme programlarına zorunlu ders olarak koymaktadır (Coşkun, 2016). Kültürlerarası eğitimlerin öğretmen yetiştiren kurumlarda verilmesi ile birlikte, adayların kültürlerarası duyarlılıklarının geliştirilmesi beklenmektedir. Ayrıca bu eğitimlerin hizmet içi eğitime geçildiğinde adayların kültürel çeşitliliği kapsayan okullarda, öğretim ortamlarının tasarımı ve planlamasında kendilerini yeterli hissetmelerine katkı sağlayacağı söylenebilir. Bu çerçevede, öğretmen adaylarının kültürel farklılık, kültürlerarası duyarlılık ve kültürlerarası eğitimlere yönelik algı ve yaklaşımlarının nasıl olduğunun araştırılması, kültürlerarası ilişkilere yönelik müfredat bilgileri, kültürel çeşitliliği kapsayıcı öğretim stratejisi ve metodu geliştirebilme durumlarının sorgulanması bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır.

Ulusal literatür incelendiğinde, çeşitli branşlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının, kültürel farklılık ve zenginlik kavramlarına ilişkin algılarının belirlendiği (Meydan & Yıldırım, 2014; Öztürk & Günel, 2016; Rengi & Polat, 2014), çeşitli tutum ve değişkenler bakımından kültürlerarası duyarlılık ve etnik merkezilik düzeylerinin ölçüldüğü (Akın, 2016; Boran & Arcagök, 2017; Çoban, Güney-Karaman & Doğan, 2010; Demir & Üstün, 2017; Ögüt & Olkun, 2018; Rengi & Polat, 2014; Yılmaz & Göçen, 2013), çok kültürlülük ve çok kültürlü eğitime yönelik algı, tutum ve eğilimlerinin belirlendiği (Akkaya, Susar-Kırmızı & İşçi, 2018; Başar, 2019; Demirsoy, 2013; Güngör, Buyruk & Özdemir, 2018; Ünlü & Örtün, 2013, Ürey, 2017), küresel vatandaşlık eğitimine ilişkin görüşlerinin incelendiği (Çolak, Kabapınar & Öztürk, 2019; Gürdoğan-Bayır, Göz & Bozkurt, 2014; Egüz, 2016) bazı çalışmalara rastlanılmaktadır. Yapılan araştırmalarda, özellikle öğretmen adaylarının diğer kültürlere olan yaklaşımlarının belirlenmesinde daha çok nicel araştırma desenlerinin tercih edildiği buna karşın, sınırlı sayıda nitel odaklı çalışmaların (İbrahimoğlu, 2018) yapıldığı belirlenmiştir. Ayrıca adayların, kültürlerarası eğitime yönelik görüş ve düşüncelerinin belirlenmesi noktasında ilgili literatürde boşlukların olduğu görülmüştür. Bu kapsamda, araştırmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürlerarası eğitime yönelik görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bunun yanı sıra, adayların neyi kültürel farklılık ve kültürlerarası duyarlılık olarak algıladığı, diğer kültürlere olan yaklaşımlarının nasıl olduğu ve bu yaklaşımlarında lisans derslerinin etkisi ve yeterliği yine adayların görüşleri doğrultusunda ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda, çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel farklılık ve kültürlerarası duyarlılık ifadelerine ilişkin zihinsel algı ve farkındalıkları nedir?
2. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının diğer kültürlere yaklaşımı ve iletişimi nasıldır?
3. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının diğer kültürlere olan yaklaşımında lisans derslerinin etkisi ve yeterliğine yönelik görüşleri nelerdir?
4. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürlerarası eğitim ve sosyal bilgiler dersindeki önemine ilişkin görüşleri nelerdir?
5. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretim programında belirtilen kültürlerarası konu/kazanımlara ilişkin bilgi sahibi olma durumu nedir?
6. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel çeşitliliğin bulunduğu öğrenme-öğretim ortamlarında yapmayı planladıkları uygulamalara yönelik görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Araştırma, nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışması deseni kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Durum çalışmaları, tasvir edilen varlığın mekâna ve zamana bağlı tanımlandığı ve özelleştirildiği bir araştırmadır. Bu nedenle, çalışmadaki durumun belirli sınırlara sahip olması gerekmektedir. Bu araştırma türünde sınırlı bir sistemin derinlemesine açıklanması ve incelenmesi hedeflenir (Denscombe, 2010; Merriam, 2018; McMillan, 2000'den akt. Büyüköztürk, vd., 2018, s. 23). Bu çerçevede, araştırmada Trabzon'da bir devlet üniversitesinde 2017-2018 eğitim ve öğretim yılında, 4. sınıf düzeyinde öğrenim gören sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, belirli mekân ve zaman aralığında, ilgili duruma yönelik algı ve görüşlerini derinlemesine açıklamak ve değerlendirebilmek amacıyla, nitel araştırma desenlerinden durum çalışması deseninin kullanılması uygun görülmüştür.

Durum çalışmaları, zengin ve kapsamlı materyaller sunan görüşme türlerinden yararlanılabildiği gibi, çoklu kaynakların kombinasyonu ile yoğun bir veri seti oluşturulabilir. Her ne kadar zengin ve yoğun bir betimleme arzulansa da araştırmacının bunu gerçekleştirecek imkânı olmayabilir. Bu nedenle, bu tür araştırmalarda betimlenecek malzemenin miktarı araştırmacıya bağlıdır (Merriam, 2018; Yin, 2017). Bu çalışmada, araştırmacıların imkânları ölçüsünde araştırılan sınırlı durum, tek bir kaynak (yarı yapılandırılmış görüşmeler) kullanılarak betimlenmeye çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Bu çalışma, gönüllü 10 sosyal bilgiler öğretmen adayı ile yürütülmüştür. Araştırmada, diğer kültürlerle ilişkin yaklaşımlarda lisans derslerinin etkisi ve yeterliğine yönelik görüşlerin sağlıklı olarak elde edilebilmesi için, araştırmanın 4. sınıf düzeyinde öğrenim gören öğretmen adayları ile bahar döneminde gerçekleştirilmesine karar verilmiştir. Çalışmada katılımcılar kartopu örnekleme yöntemine göre belirlenmiştir. Kartopu örneklemede, araştırmaya gönüllü olarak dâhil olan katılımcıların, belli niteliklere sahip ve çalışmaya katılmaya istekli olan diğer katılımcıları belirlemesi beklenir. Böylelikle, bir katılımcının diğer katılımcıya yönlendirmesiyle oluşan bir denek zinciri oluşturulması amaçlanır. Bu süreç, yeterli katılımcı sayısına ulaşılan kadar devam eder (Berg & Lune, 2019, s. 67; Johnson & Christensen, 2014). Araştırma kapsamında hazırlanan yarı yapılandırılmış mülakat formunun ilk bölümünde, katılımcılara cinsiyeti ve yaşadıkları coğrafi bölgeye ilişkin sorular yöneltilmiştir. Katılımcılara ait bu kişisel bilgilerin, araştırmada elde edilen verilerin yorumlanmasına katkı sağlayacağı düşünülmüştür. Çalışmada, görüşlerini belirten her bir katılımcıya Ö1, Ö2, Ö3...Ö10 şeklinde kod adı tanımlanmıştır. Çalışma grubunun kişisel özellikleri Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1.
Çalışma Grubunun Özellikleri

Katılımcılar	Cinsiyet	Yaşadığı Coğrafi Bölge
Ö1	Kadın	Akdeniz
Ö2	Erkek	Orta Karadeniz
Ö3	Erkek	Akdeniz
Ö4	Kadın	İç Anadolu
Ö5	Kadın	İç Anadolu
Ö6	Erkek	Doğu Karadeniz
Ö7	Erkek	Doğu Karadeniz
Ö8	Kadın	Doğu Karadeniz
Ö9	Kadın	Doğu Anadolu
Ö10	Kadın	İç Anadolu

Tablo 1'e göre, öğretmen adaylarının f=6'sı kadın ve f=4'ünün ise erkek olduğu görülmektedir. Adayların f=3'ü Doğu Karadeniz (Trabzon ve Rize), f=3'ü İç Anadolu (Ankara, Yozgat, Konya), f=2'si Akdeniz (Hatay ve ilçesi Reyhanlı), f=1'i Orta Karadeniz (Samsun) ve f=1'i ise Doğu Anadolu (Malatya) bölgelerinde aileleri ile birlikte yaşamaktadır. Adayların tamamı (f=10) sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programında eğitim almaktadır.

Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi ve Uygulaması

Kişilerin gözlenemeyen deneyim, tutum, düşünce, yorum, zihinsel algı ve tepkileri görüşmeler aracılığıyla ortaya çıkarılabilir (Yıldırım & Şimşek, 2016). Bu çalışmada, öğretmen adaylarının konuya ilişkin algı ve yorumları, 2 araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunu, hazırlama ve uygulama süreci şu şekildedir:

İlk olarak araştırmacılar tarafından araştırma konusuyla alakalı literatür taranmıştır. İlgili literatür ile Chen & Starosta (2000)'nin geliştirdiği *Kültürlerarası Duyarlılık* ölçeğinden esinlenerek bir taslak görüşme formu oluşturulmuştur. 3 alan uzmanının görüşleri doğrultusunda düzenlenen taslak görüşme formunun 2 öğretmen adayı ile pilot uygulaması yapılmıştır. Araştırmacılar tarafından pilot uygulamada elde edilen verilerin içerik analizi sonucunda, adaylar tarafından doğru anlaşılmadığı belirlenen 1 soru görüşme formundan çıkarılmış ve 1 soru yeniden anlaşılır şekilde ifade edilerek form asıl uygulama için hazır hale getirilmiştir.

Görüşme formunun ilk bölümü adayların kişisel özellikleriyle alakalı sorulardan; ikinci bölümü ise araştırmanın temel ve alt problemlerine paralel şekilde hazırlanan sorulardan oluşmaktadır. Görüşmeler her iki araştırmacı tarafından öğretmen adayları ile yüz yüze en az 45' ve en fazla 1 saat 30' aralığında gerçekleştirilmiş olup adayların izinleri alınarak ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir.

Geçerlik, Güvenirlik ve Etik

Araştırmanın geçerlik ve güvenilirliği, Lincoln ve Guba'nın nitel araştırmalar için önerdikleri inandırıcılık, aktarılabilirlik (transfer edilebilirlik), tutarlık ve teyit edilebilirlik ölçütleri (Erlandson, vd.,1993'ten akt., Yıldırım & Şimşek, 2016, s. 277) temelinde değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada inandırıcılığı arttırmak amacıyla, gönüllü katılımcılar ile uzun süreli görüşmeler yapılarak etkileşimde

bulunulmuştur. Derinlemesine yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler, dijital ortamda transkript edilerek her bir katılımcıya yanıtlarının doğruluğunun kontrol edilmesi varsa farklı görüşlerin mülakat dökümlerine eklenmesi için eksiksiz sunulmuştur. Katılımcılar, görüşme verilerinin doğruluğunu teyit ederek değişiklik yapılmasını gerekli görmemiştir. Katılımcı teyidi ile birlikte, elde edilen bulguların doğruluğu ve tutarlığı desteklenmeye çalışılmıştır.

Araştırmada, görüşme formunun hazırlanması ve elde edilen verilerin analizinde alan uzmanlarının görüş ve onayına başvurulmuştur. Araştırmacılar tarafından geliştirilen taslak görüşme formunun ön uygulaması yapılarak kullanılabilirliği denetlenmiştir. Verilerin analizinde, üçgenlenme stratejisinden yararlanılarak çalışmanın inandırıcılığı (*iç geçerlik*) desteklenmeye çalışılmıştır. Ayrıca araştırmada, katılımcı grubu ve kullanılan veri toplama aracını geliştirme, uygulama ile verilerin analiz süreci detaylı olarak betimlenmiştir. Araştırmanın sonunda, ulaşılan sonuçlar literatürde yer alan diğer çalışmaların bulguları ile ilişkilendirilerek sunulmuştur. Böylelikle, araştırmanın inandırıcılık ve tutarlığı arttırılmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmanın verileri, 2020 yılından önce toplandığı için etik kurul onayı alınmamıştır. Ancak araştırmanın hazırlık, veri toplama, analiz ve elde edilen bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarda bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davranılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri NVivo10 programında içerik analizi yapılarak çözümlenmiştir. “İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır” (Yıldırım & Şimşek, 2016, s. 242). Bu tür analizlerde, görüşme dökümlerinin içeriği incelenerek veriler alt ve üst kategorilere ayrılır. Oluşturulan kategoriler üzerinde bilgisayar destekli nitel veri analiz programlarında gerekli analizler gerçekleştirilebilir (Sönmez & Alacapınar, 2017). Bu doğrultuda, araştırmacılar tarafından katılımcı teyidi alınan görüşme dökümlerinin içeriği incelenmiş ve verileri indirgeme yoluna gidilerek nitel veri analiz programına aktarılmıştır. Programda kodlama ve kategorilendirme işlemi gerçekleştirilmiş, ardından nitel analizin geçerliğini sağlamak için araştırmacı üçlemesi stratejisinden yararlanılmıştır.

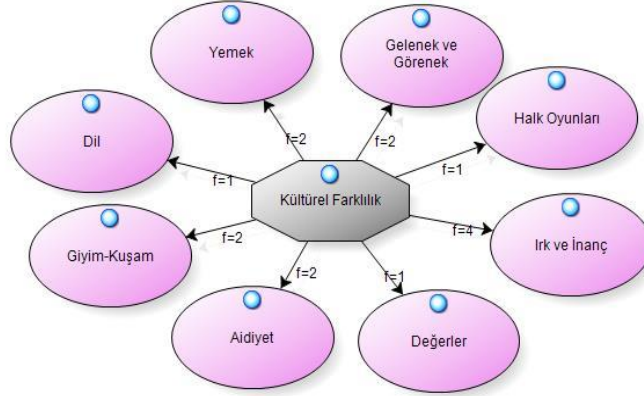
Araştırmacı üçlemesi, veri toplama ile birlikte ham görüşme verilerinin analiz ve yorumlama sürecinde birden çok araştırmacının kullanımına yönelik bir stratejidir (Johnson & Christensen, 2014). Bu kapsamda, araştırmacılar ve 1 alan uzmanının da katılımıyla analiz sonuçlarının benzer sonuçlara ulaşp ulaşmadığı denetlenmiştir. Kodlayıcılar arasında benzerlik göstermeyen durumlar için yeniden bir araya gelinerek uzlaşma sağlanmıştır. Kategorilendirmede alt problemlerin sırası gözetilmiştir. Ayrıca araştırmada, kategorilere ilişkin katılımcıların doğrudan alıntılarına yer verilerek araştırma sonuçları ayrıntılı betimlenmiştir. Böylelikle, araştırmanın tutarlığı yansıtılmaya çalışılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde, öğretmen adaylarının görüşleri alt problemlerin sırası gözetilerek betimlenmeye ve yorumlanmaya çalışılmıştır. Katılımcı görüşlerine ilişkin ortaya çıkan alt kategoriler frekans değerleri ile birlikte, model ve tablolar halinde sergilenmiştir.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Birinci alt problem kapsamında, öğretmen adaylarının kültürel farklılık ve kültürlerarası duyarlılık ifadelerine yönelik görüşleri incelenmiştir. Katılımcıların kültürleri farklı olarak algılamalarında etkili olan bileşenlere ilişkin görüşleri Şekil 1’de sergilenmiştir.

* Katılımcıların birden fazla görüş belirtmesi nedeniyle, frekans değerleri katılımcı sayısı ile tutarlı değildir.

Şekil 1. Katılımcıların Kültürel Farklılık İfadesine İlişkin Görüşleri

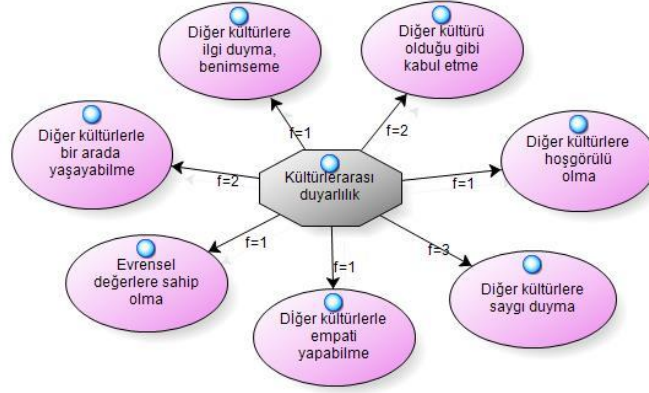
Şekil 1’e göre, öğretmen adaylarının kültürü çeşitli bağlamlarda farklı olarak anlamlandırdıkları görülmektedir. Yüksek frekans değerleri incelendiğinde, adayların ırk ve inanç (f=4) faktörüne göre, bir kültürü farklı olarak algıladığı belirlenmiştir. Kültürün önemli bileşenlerinden biri olan dil, yalnızca Ö1 kodlu katılımcı (f=1) tarafından kültürel farklılıkların oluşmasında etkili bir bileşen olarak görülmüştür. Ayrıca bazı katılımcıların, Türk kültüründe ortak noktaların bulunmasından dolayı, yaşanan ülke içindeki kültürleri farklılık olarak görmeyerek daha çok yaşanan ülke dışındaki kültürleri farklı nitelendirdikleri belirlenmiştir.

Örneğin, ırk ve inanç kategorisinde Ö6 kodlu katılımcının: “Kültürel farklılık derken ilk olarak farklı ülkelerin kültürleri aklıma geliyor. Bu şekilde algılamamda etnik unsurlar etkili olabilir. Ülkelerin genellikle etnik unsurlara göre sınırlarının çizilmesi, din olabilir. Bütün bunlar daha farklı geliyor bana. Kendi kültürümde farklılıklar mevcut; fakat sonuçta onlarla bir arada yaşıyoruz, tüm farklılıklarına rağmen bize daha çok yakın gibiler. Aynı coğrafi bölgede yaşadığın insanlarla yine de ortak bir nokta var. Mesafeler arttıkça daha da farklı geliyor” şeklinde ırk ve inanç faktörünü baz alarak daha çok yaşadığı ülke dışındaki kültürleri farklı olarak algıladığı yönünde görüşleri alınmıştır.

İrk ve inanç, dil kategorilerinde Ö1 kodlu katılımcının “Zaten ben kendimde kültürel açıdan bir farklılığım, Arap kültürümdenim, Türk değilim. Yaşadığım bölgede farklı dillere sahip insanlar da var. Bence bu da önemli bir farklılık oluşturuyor” şeklinde ırk ve dil farklılıkları temelinde kültürel farklılık anlayışını ifade ettiği görülmektedir.

Aidiyet kategorisinde Ö2 kodlu katılımcı ise “Kültürel farklılık derken, benim yetiştiğim kültür dışındaki ya da benim kültürel özelliklerimle diğer insanların kendilerini ait hissettiği kültürel özelliklerdir diyebilirim. Ülke içinde ve ülke dışında da kültürel farklılıklar vardır. Yani insan kendisini nereye ait hissediyorsa, onun dışında kalan şeyler bence bir farklılıktır” şeklinde ait hissettiği sınırlar içindeki kültürlerin de farklılık gösterdiğini vurgulamasına karşın, genellikle ait olmadığı sınırlar dışındaki kültürleri farklı olarak algıladığını belirtmiştir.

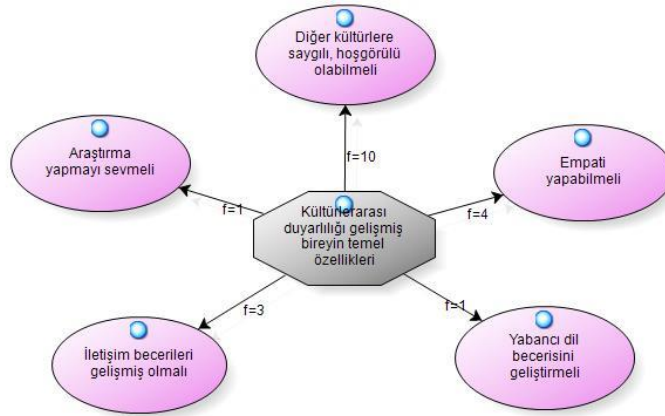
Öğretmen adaylarının kültürlerarası duyarlılık ifadesine ilişkin görüşleri Şekil 2’de sunulmaktadır.

* Katılımcıların birden fazla görüş belirtmesi nedeniyle, frekans değerleri katılımcı sayısı ile tutarlı değildir.
Şekil 2. Katılımcıların Kültürlerarası Duyarlılığa İlişkin Görüşleri

Şekil 2’ye göre, katılımcıların çoğunlukla kültürlerarası duyarlılığı, literatürde yer alan bazı çalışmalardaki (Bhawuk & Brislin, 1992; Chen, 1997) tanımlamalara uygun olarak açıklayabildikleri belirlenmiştir. Örneğin diğer kültürlerle saygı duyma ve hoşgörülü olma kategorisinde, Ö3 kodlu katılımcı kendisini şu şekilde ifade etmektedir: “Kültürlerarası duyarlılık, başka kültürlerin varlığını yok saymamak, onları sevmesek bile o kültürlerin varlığının bilincinde olmak, o kültürlerle saygı duymak, hoşgörülü olmakla alakalı bence”. Katılımcılar arasında yalnızca f=1’inin (Ö10) kültürlerarası duyarlılığı benimsemek ve ilgi duymak şeklinde ifade ederek doğru anlamlandıramadığı görülmektedir. Ö10 kodlu katılımcı: “Kültürlerarası duyarlılık bence şudur: Kendimden örnek verirsem eğer ben Asya kültürüne daha duyarlıyım. Hindistan ve Güney Kore, Türkmenistan gibi. Ben Asya kültürünü Batı kültürüne nazaran daha çok benimsiyorum. Asya ülkelerinin giyim tarzlarını, danslarını daha çok benimsiyorum” şeklinde görüşlerini paylaşmıştır.

Katılımcılara sonda soru olarak, “kültürlerarası duyarlılığı gelişmiş bir bireyin hangi temel özelliklere sahip olması gereklidir?” Sorusu yöneltmiştir. Bu soruya ilişkin katılımcı görüşleri Şekil 3’te sergilenmiştir.

* Katılımcıların birden fazla görüş belirtmesi nedeniyle, frekans değerleri katılımcı sayısı ile tutarlı değildir.
Şekil 3. Katılımcılara Göre Kültürel Duyarlılığı Gelişmiş Bireylerin Temel Özellikleri

Şekil 3'e göre, katılımcıların tamamı kültürlerarası duyarlılığı gelişmiş bireyin diğer kültürlere saygılı ve hoşgörülü olması (f=10) gerektiğini düşünmektedir. Bir önceki soruda kültürlerarası duyarlılığı doğru ifade edemeyen Ö10 kodlu katılımcının, kültürlerarası duyarlılığı gelişmiş bireyin sahip olması gereken özellikleri bu kategori kapsamında, literatürde yer alan bazı çalışmalardaki (Bhawuk & Brislin, 1992; Chen, 1997) tanımlamalara uygun şekilde açıklayabildiği görülmektedir. Katılımcılar arasında yalnızca f=1'i (Ö2) kültürlerarası duyarlılığı gelişmiş bir bireyde yabancı dil becerisinin gerekli olduğunu ifade etmektedir. Örneğin,

Saygılı, hoşgörülü ve iletişim becerileri gelişmiş olmalı kategorilerinde Ö2 kodlu katılımcı: *"Bu duyarlılığa sahip bireyler öncelikle insanların görüşlerine saygı duymalı, hoşgörülü olmalıdır. Aynı zamanda iletişim becerileri de gelişmiş olmalıdır"* şeklinde görüşlerini belirtmiştir.

Benzer kategorinin yanı sıra, dil becerisi olmalı kategorilerinde Ö7 kodlu katılımcı ise *"Saygılı olmalı, empati becerisine sahip olmalıdır. Bence dilini geliştiren bir insan da duyarlı bir insandır o önemli bir konu. Çünkü dili gelişmiş bir insan farklı kültürlere daha açıktır. Onlarla daha çok sohbet etme imkânı bulmuştur, yakından tanımıştır. Dolayısıyla daha duyarlı olabileceğini düşünüyorum"* şeklinde dil faktörünün diğer kültürlerle iletişimi olanaklı hale getirerek diğer kültürlerden bireyleri tanıma fırsatı sunduğunu ve bu durumun ise, bireyin farklı kültürlere daha duyarlı olmasına katkı sağlayabileceği yönünde görüşlerini paylaşmıştır.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

İkinci alt problem kapsamında, öğretmen adaylarının diğer kültürlere yaklaşımlarına ve iletişimlerinin nasıl olduğuna ilişkin görüşleri incelenmiştir. Katılımcılara ilk olarak, *"diğer kültürlerden bireylerle iletişim kurmaya çekinir misiniz?"* Sorusu yöneltilmiştir. Elde edilen görüşler Tablo 2'de sunulmaktadır.

Tablo 2.

Katılımcıların Diğer Kültürlerden Bireylerle İletişim Kurma Durumu

Kod	Katılımcılar	f
Evet, iletişim kurmakta sorun yaşamam	Ö6	1
Hayır, iletişim kurmakta sorun yaşamam	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10	9
Toplam		10

Tablo 2'de görüldüğü üzere, katılımcılar çoğunlukla diğer kültürlerden bireylerle iletişim kurmakta sorun yaşamadıklarını belirtmektedir. Katılımcılar arasında yalnızca f=1'i (Ö6) iletişim kurmakta sorun yaşadığına ilişkin gerekçeli görüşünü paylaşmıştır. Ö6 kodlu katılımcı: *"Önyargılıyım. En başta din olarak ayrı düşünüyorum. Örneğin, domuz eti yiyen bir adamla ben anlaşamam. İletişim kurmaktan çekinmem ama aynı noktada birleşmek çok zor geliyor. Mecbur kalmadığım sürece o insanlarla bir araya gelmiyorum"* şeklinde dini inancından dolayı, diğer kültürlerden bireylerle bir araya gelmekte ve iletişim kurmakta zorlandığını ifade etmiştir.

İkinci alt problem kapsamında katılımcılara *"diğer kültürlerden bireylerle bir araya geldiğinizde bilgi sahibi olmaya çalışır mısınız? Karşı tarafın kendi kültürlerini tanıtmalarına fırsat tanır mısınız?"* Soruları da yöneltilmiştir. Katılımcı görüşleri Tablo 3'te sergilenmektedir.

Tablo 3.

Katılımcıların Kültürel Bilgi Alışverişi ve Diğer Kültürleri Önemseme Durumu

Kod	Katılımcılar	f
Diğer kültürlerden bireylerin öncelikle kendi kültürlerini tanıtmalarına fırsat tanırım	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10	10
Diğer kültürü önemsemeyerek öncelikle kendi kültürümü tanıtırım	-	-
Toplam		10

Tablo 3 incelendiğinde, adayların tamamı kültürel bilgi alışverişi sırasında, diğer kültürlerden bireylerin öncelikle kendi kültürlerini tanıtmalarına fırsat tanıyacaklarını ifade ettiği görülmektedir. Katılımcıların, diğer kültürlerden gelen bireyler hakkında bilgi sahibi olmak istemeleri genel olarak şu nedenlerden kaynaklanmaktadır:

1. Diğer kültürlerden yeni şeyler öğrenmek,
2. Diğer kültürleri tanımak istemek,
3. Diğer kültürler ile kendi kültürü arasındaki benzerlik ve farklılıkları görebilmek,
4. Bireysel tutumlar.

İkinci alt problem kapsamında ayrıca katılımcılara “diğer kültürlerle kendi kültürünüzü karşılaştırır mısınız?” Sorusu yöneltilmiştir. Katılımcı görüşleri Tablo 4’te sunulmaktadır.

Tablo 4.

Katılımcıların Diğer Kültürler ile Kendi Kültürlerini Karşılaştırma Durumu

Kod	Katılımcılar	f
Evet, diğer kültürlerle kendi kültürümü karşılaştırırım	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10	10
Hayır, diğer kültürlerle kendi kültürümü karşılaştırmam	-	-
Toplam		10

Tablo 4’te görüldüğü üzere, adayların tamamı kendi kültürlerini, diğer kültürler ile karşılaştırma eğiliminde olduklarını belirtmiştir. Adayların, diğer kültürler ile kendi kültürleri arasında karşılaştırma yapmaları şu nedenlerden kaynaklanmaktadır:

1. Diğer kültürleri tanımak,
2. Diğer kültürler ile kendi kültürü arasındaki benzerlik ve farklılıkları keşfetmek,
3. Diğer kültürleri yargılamamak,
4. Farklılıkların var olması, doğal olarak karşılaştırma yapmayı gerektirmesi.

Katılımcılar, iyi niyetli bir yaklaşımla diğer kültürler ile kendi kültürlerini karşılaştırdıklarını ifade etmektedir. Örneğin, Ö2 kodlu katılımcı: “Oldukça fazla kıyaslarım. Ama bunu kendi kültürümü yüceltmek niyetiyle yapmam. Farklılıkları keşfetmek adına yapıyorum bunu. Ben bir Müslümanım inanç noktasında bizim bazı değerlerimiz vardır. İnançımız gereği de farklı olanı hor göremeyiz. Bu doğru değil diye düşünüyorum” şeklinde inancı gereği diğer kültürlerle olumlu yaklaşım gösterilmesi gerektiği yönünde görüşlerini belirtmektedir.

Son olarak ikinci alt problem kapsamında katılımcılara “çevrenizde diğer kültürlerden bireylere saygı duymayan insanlar var mı? Bu sizi rahatsız ediyor mu?” Sorusu yöneltilmiştir. Katılımcı görüşleri Tablo 5’te sunulmaktadır.

Tablo 5.

Katılımcıların Diğer Kültürlere Saygı Duymayan Bireylere Yaklaşımı

Kod	Katılımcılar	f
Evet, çevremde diğer kültürlere saygı duymayan bireyler var ve bu beni rahatsız eder	Ö1, Ö2, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10	9
Evet, çevremde diğer kültürlere saygı duymayan bireyler var ve bu beni rahatsız etmez	Ö3	1
Toplam		10

Tablo 5’te sunulduğu üzere, katılımcıların f=9’u çevrelerinde diğer kültürlere saygı duymayan bireyler olduğunu ve bu durumun kendilerini rahatsız ettiğini ifade etmektedir. Örneğin Ö1 kodlu katılımcı: *“Evet var. Kendi ailemde örneğin, biz de Kürt denildiğinde terörist algısı oluşmaktadır. Bu nedenle, ailem bu etnik grupla çok fazla anlaşamaz. Tabi bu durum beni rahatsız ediyor; çünkü ben de Türkiye’de farklı bir kültürü temsil ediyorum. Bazen Araplara kötü niyetli şeyler söyleyebiliyorlar. Mesela derslerde savaşlarla ilgili konularda Arapların ihanetinden bahsediliyor. Tabi bunlardan gocunmuyorum. Tarih bir gerçekliktir, yaşanmıştır, doğrudur ve herkes kendi hatasıyla sınanmalıdır. Bu tarz bir problem yaşanan bir ortamda rahatsız olurum elbette. Ancak bir şey yapmam. Beni çok ilgilendirmez. Ben tarihteki o ihanet eden Arap değilim sonuçta”* şeklinde kendisini de kültürel açıdan farklı olarak nitelendirerek diğer kültürlere saygı duymayan bireylerden rahatsız olduğunu ancak rahatsız olduğunda herhangi bir müdahalede bulunmak istemediğini ifade etmektedir

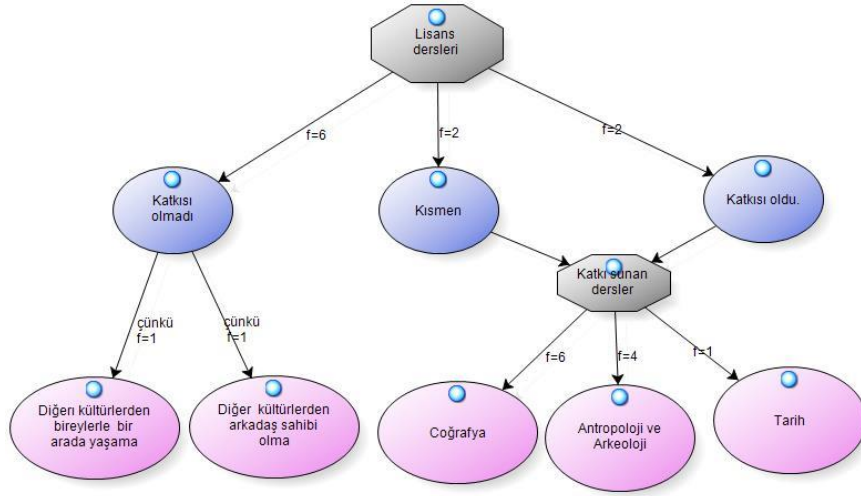
Benzer şekilde Ö7 kodlu katılımcı da *“Çok var. Bu durum beni rahatsız ediyor. Çok farklı inançtan, mezhepten insanlar tanıdım ve fark ettim ki o insanlar benim kültürümü, inancımı benden daha iyi tanıyorlar. Hristiyan biriyle konuşuyorsun, sana Kuran-ı Kerim’den ayet açıklıyor. Ancak Tevrat’tan ben bir şey ona açıklayamıyorum. Çünkü karşı tarafı yeterince bilmiyorum. Bizim zayıflığımız işte tam burada. Biz yeterince anlama çabası göstermediğimiz için önyargılar geliştiriyoruz ve bu karşı tarafı hor görmeye kadar gidiyor. Toplumumuzda bir tarafı savununca sende mi onun tarafısın? Onun gibi düşünüyorsun? Gibi bir önyargı olduğu için, çok olaya müdahil olmam çekinirim”* şeklinde diğer kültürlere saygı duymayan bireylerden rahatsız olduğunu ancak rahatsız olduğunda tepki görebileceği endişesi nedeniyle, herhangi bir müdahalede bulunmak istemediğini belirtmiştir.

Çevresinde diğer kültürlere saygı duymayan bireyler olduğu ancak bu durumun kendisini rahatsız etmediğini ifade eden Ö3 kodlu katılımcı ise *“Evet, çok var. Bu durum beni rahatsız etmiyor. Bu insanların kendi düşüncesi ve bu durum beni ilgilendirmiyor. Rahatsızlık duyanın da kendi düşüncesi sonuçta ona da saygı duymak gerekli. Ben eşitliğe inanıyorum ve farklı kültürleri bir değer olarak görüyorum. Bizim için anlam ifade etmese bile, karşı taraf için o kültür yaşantı bir hayat felsefesi olabilir”* şeklinde fikirlerini paylaşmıştır.

Öğretmen adaylarının diğer kültürlere yönelik yaklaşımlarını belirlemeye ilişkin sorulara verdikleri cevaplar tümüyle incelendiğinde, adayların diğer kültürlerden bireylere olumlu yaklaşımlar sergiledikleri söylenebilir.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Üçüncü alt problem kapsamında, adayların diğer kültürlere olan yaklaşımında lisans derslerinin etkisi ve yeterliğine ilişkin görüşleri irdelenmiştir. Katılımcıların, lisans derslerinin etkisine ilişkin görüşleri Şekil 4’te sunulmaktadır.

* Katılımcıların gerekçeli görüşlerini paylaşmaması ve birden fazla görüş belirtmesi nedeniyle frekans değerleri katılımcı sayısı ile tutarlı değildir.

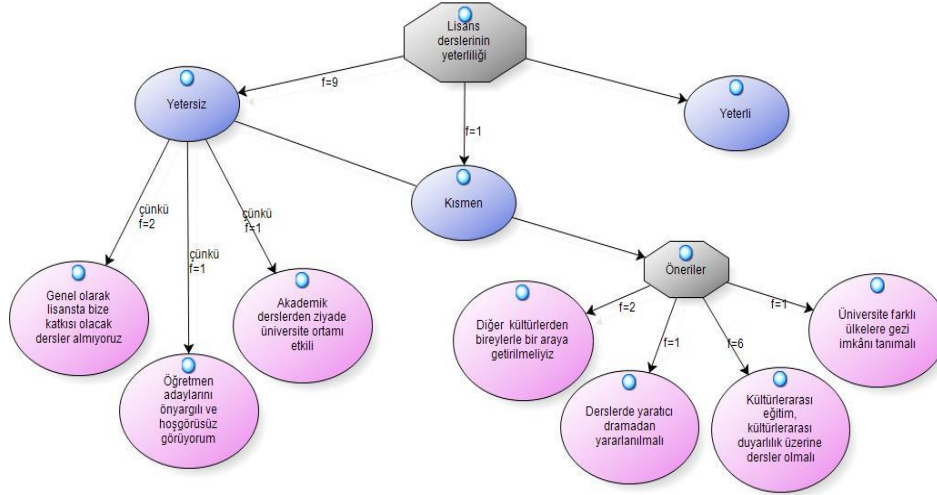
Şekil 4. Katılımcıların Diğer Kültürlere Yaklaşımlarında Lisans Derslerinin Etkisine Yönelik Görüşleri

Şekil 4'e göre, katılımcılar çoğunlukla lisans programında yer alan derslerin diğer kültürlerden bireylere olumlu yaklaşımlarında katkısının olmadığını (f=6) ifade etmektedir. Bazı katılımcılar, lisans programında yer alan derslerden ziyade, diğer kültürlerden bireylerle bir arada yaşamalarının ve arkadaş sahibi olmalarının daha fazla katkı sağladığını belirtmiştir. Ayrıca diğer kültürlere yönelik olumlu tutumlarında lisans derslerinin kısmen katkı sağladığını (f=2) ve önemli katkı sağladığını (f=2) yönünde görüşlerini paylaşan katılımcılar da söz konusudur. Bu katılımcılar, lisans programındaki dersler arasında özellikle Kültürel Coğrafya (f=6), Antropoloji ve Arkeoloji (f=4) derslerinin daha fazla etkisi olduğunu ifade etmektedir.

Örneğin, lisans derslerinin katkısı olduğunu düşünen Ö4 kodlu katılımcı görüşlerini şöyle paylaşmaktadır: "Evet, oldu. 2. Sınıfta Kültürel Coğrafya dersi almıştık. Sınıftaki arkadaşlarımız, farklı bir kültürü tanıtmıştı. Yani insanın Doğu kültürüne karşı ister istemez bir önyargısı oluyor. Terör olaylarını da düşünürsek bu dersin olumsuz bakış açımın törpülenmesinde önemli bir rol oynadığını düşünüyorum".

Lisans derslerinin katkısının olmadığını düşünen Ö3 kodlu katılımcı ise "Aldığım derslerin bana bir katkı sağladığını düşünmüyorum. Ben zaten farklı kültürlere açık biriyim. Bu büyümüş olduğum ortamdan kaynaklanan bir şey. Birçok farklı kültürlerden ve farklı inanıştan insanı bir arada görebiliyorum zaten. Mesela Trabzon çok karışık bir yer değil, çoğunluğu Türk. Ama bizim yaşadığımız yer öyle değil, biz aynı şehri bırakın aynı mahallede bile çok farklılaşıyoruz. Hristiyan, Yahudi, Müslüman, Arap, Türk ve Kürtler ile bir arada yaşıyoruz. Ben zaten saygı duyuyorum ve bu insanlarla bir arada yaşıyorum. Bu nedenle, derslerin üzerimde bir etkiye sahip olduğunu düşünmüyorum" şeklinde lisans öğrenimi sürecinde aldığı derslerden ziyade, farklı ırk ve inançtan bireylerle bir arada yaşamının duyarlılık gelişiminde daha etkili olduğunu belirtmektedir.

Katılımcıların, kültürlerarası duyarlılıklarının gelişiminde lisans derslerinin yeterliğine ilişkin görüşlerinden hareketle, oluşturulan alt ve üst kategoriler ise Şekil 5'te sergilenmiştir.

* 4 katılımcının gerekçeli görüşünü belirtmesi nedeniyle frekans değerleri katılımcı sayısı ile tutarlı değildir.

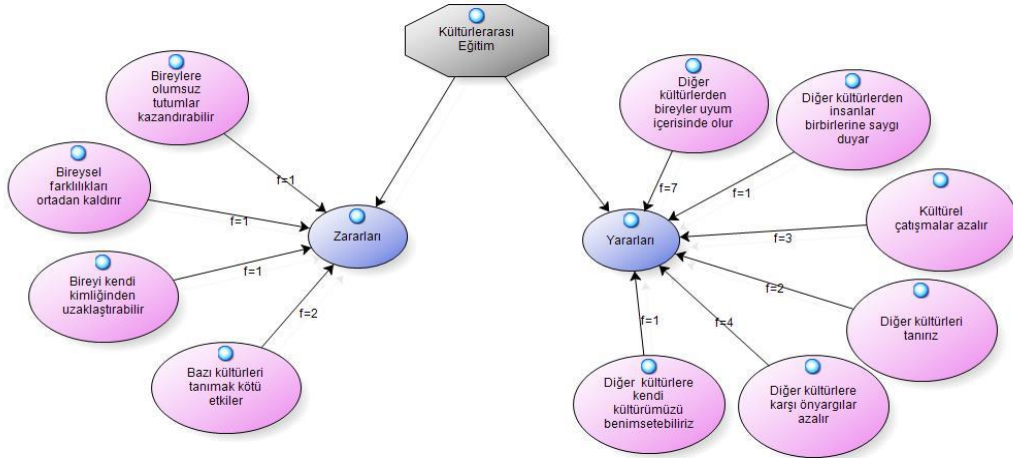
Şekil 5. Katılımcıların Diğer Kültürlere Yaklaşımlarında Lisans Derslerinin Yeterliliğine Yönelik Görüşleri

Şekil 5'e göre çoğunlukla katılımcılar kültürlerarası duyarlılığın gelişimi için lisans derslerinin yetersiz olduğunu ($f=9$) düşünmektedir. Bazı adaylar, lisans programında katkı sunacak derslerin olmaması, önyargılı ve hoşgörüsüz olunması ve akademik derslere göre üniversite ortamının daha etkili olması gibi gerekçelerle lisans derslerinin yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Katılımcıların tamamı görüşlerini paylaşırken lisans programında, kültürlerarası duyarlılığın gelişimini destekleyen dersler olması ($f=6$) gerektiğine dair önerilerde bulunduğu görülmüştür.

Örneğin Ö4 kodlu katılımcı: "Bence yeterli değil. Biz sonuçta farklı bölgelere atanacağız. Farklı kültürler hakkında bilgi sahibi olmalıyız. Bizi bilgi sahibi edecek olan da lisans dersleridir. Sosyal bilgiler öğretmeni için kültür çok önemli bir yere sahiptir. Kültürel farklılıklara saygı duyabilmenin de çok önemli bir değer olduğunu düşünüyorum. Yaşadığımız yere kolay uyum sağlayabilmek için farklılıklara açık olabilmeliyiz. Bunun için lisans programında kültürlerarası duyarlılığımızı geliştiren derslere yer verilmesi gereklidir" şeklinde lisans programında yer alan derslerin, öğretmen adaylarının farklı kültürler hakkında bilgi sahibi olmalarını ve kültürlerarası duyarlılık gelişimlerini destekleyici nitelikte olması gerektiğine ilişkin önerilerini paylaşmıştır.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

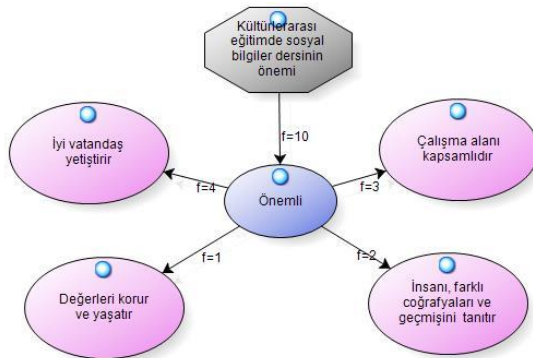
Araştırmanın dördüncü alt problemi kapsamında, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürlerarası eğitim ve sosyal bilgilerdeki önemine ilişkin görüşleri incelenmektedir. Adayların kültürlerarası eğitime ilişkin görüşleri Şekil 6'da sunulmaktadır.

*Katılımcıların birden fazla görüş belirtmesi nedeniyle frekans değerleri katılımcı sayısı ile tutarlı değildir.

Şekil 6. Katılımcıların Kültürlerarası Eğitime İlişkin Görüşleri

Şekil 6'ya göre, katılımcıların kültürlerarası eğitime ilişkin hem olumlu hem de olumsuz görüşlere sahip oldukları görülmektedir. Örneğin, Ö7 kodlu katılımcı: “Bu eğitimler, önyargıları yıkar ve farklılıklara karşı daha pozitif bakmamızı sağlar diye düşünüyorum. Ayrıca bu eğitimlerin bizde birlik ve beraberliği sağlayacağını düşünüyorum. Toplumda bir uyum sağlayacağını çatışmaları önleyeceğini umuyorum” şeklinde kültürlerarası eğitime yönelik olumlu görüşlerini belirtmektedir. Kültürlerarası eğitime yönelik olumsuz bakış açısına sahip olan Ö6 kodlu katılımcı ise “Zararı olabilir. Bu eğitimle, bireyler daha farklı kültürlerle ilgi duyabilir. O kültürleri özümseyebilir. Kültür, bir kimliktir. Dolayısıyla birey, kendi kimliğinden uzaklaşabilir ve aidiyet duygusunu kaybedebilir. Farklılıkların biz olduğumuz düşüncesinden ve ortak duyguları kaybettirmesinden dolayı endişe duyuyorum” şeklinde kültürlerarası eğitimin, bireyi kendi kültüründen uzaklaştırarak aidiyet duygusunu kaybetmesine neden olacağına dair kaygılarını paylaşmıştır. Katılımcıların kültürlerarası eğitimde sosyal bilgiler dersinin önemine ilişkin görüşleri ise Şekil 7’de sergilenmiştir.

Şekil 7. Katılımcıların Kültürlerarası Eğitimde Sosyal Bilgiler Dersinin Önemine İlişkin Görüşleri

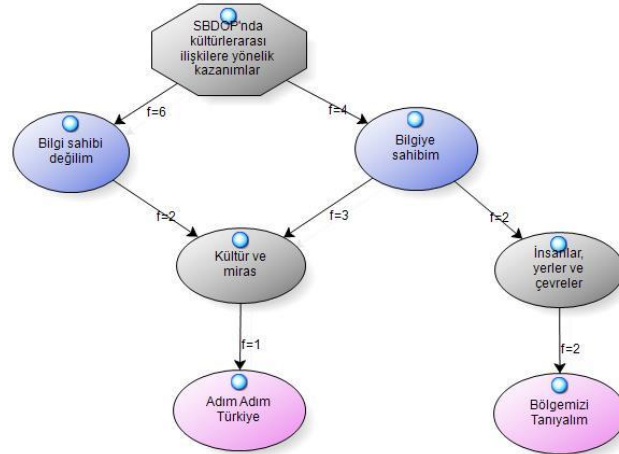
Şekil 7’ye göre, katılımcıların tamamı kültürlerarası eğitim için sosyal bilgilerin önemli bir ders olduğu yönünde görüş belirtmektedir. Katılımcılar, sosyal bilgiler dersinin iyi vatandaş yetiştirilmesi (f=4), çalışma alanının kapsamlı olması (f=3), insanı, farklı coğrafyaları ve geçmişi tanıtmayı (f=3) gerekçesiyle, kültürlerarası eğitime uygun

bir ders olduğunu ifade etmektedir. Katılımcılar arasında yalnızca f=1’i sosyal bilgilerin, değerleri koruma ve yaşatma noktasındaki önemine değinmiştir.

Örneğin, iyi vatandaşlar yetiştirmek kategorisinde Ö5 kodlu katılımcı “*Sosyal bilgilerin temel amacı, topluma karşı duyarlı iyi bir vatandaş yetiştirmektir. Bir matematik öğretmeni gibi değildir. Sosyal bilgiler dersinde hayatın kendisi vardır. Kültüre mutlaka bu ders kapsamında değinmek mecburiyetindeyiz. Çünkü biz farklı kültürlerin çok fazla olduğu, bir arada yaşadığı bir coğrafyadayız. Laz, Çerkes, Türk, Kürt, Gürcü her kesimden insan var. Bu yüzden, toplumda çatışmalar oluyor. Birbirimize karşı saygı duymayı öğrenmemiz lazım. Birbirimizin farklılıklarını kabul etmemiz lazım. Bunları kazandıracak ders, sosyal bilgilerdir.*” şeklinde sosyal bilgiler dersinin farklı kültürleri tanıtmalarının yanı sıra, saygı değerini kazandırarak topluma duyarlı ve iyi vatandaşlar yetiştirilmesindeki önemine ilişkin görüşlerini paylaşmıştır.

Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Beşinci alt problem kapsamında, öğretmen adaylarının Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda (SBDÖP) yer alan kültürlerarası konulara ilişkin bilgi sahibi olma durumları incelenmiştir. Katılımcı görüşleri Şekil 8’de sunulmuştur.

*Katılımcıların tamamının görüş belirtmemesi nedeniyle frekans değerleri katılımcı sayısı ile tutarlı değildir.

Şekil 8. Katılımcıların SBDÖP’ndeki Kültürlerarası Konular Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumu

Şekil 8 incelendiğinde, 4. sınıf düzeyinde öğrenim gören öğretmen adaylarının, programda yer alan kültürlerarası konular hakkında çoğunlukla bilgi sahibi olmadıkları görülmektedir. Bilgi sahibi olduğunu düşünen adaylarının (f=4) ise, yalnızca öğrenme alanlarını ifade edebildikleri bunun haricinde, öğrenme alanı kapsamındaki kazanım ve içeriğe yönelik yeteri kadar açıklama yapamadıkları belirlenmiştir.

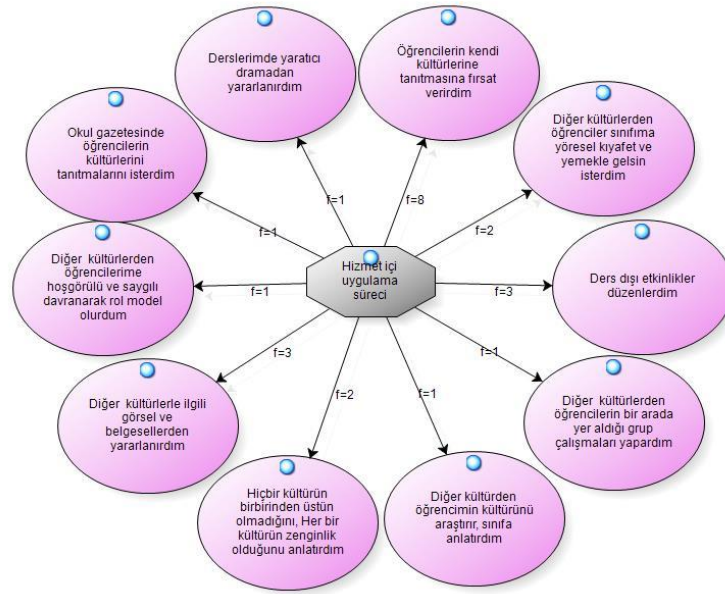
Örneğin, Ö9 kodlu katılımcı: “*Bilgi sahibiyim. Bölgelere göre farklılaşan yemeklerimiz, adetlerimiz, gelenek ve göreneklerimizle alakalı ünite var. Ders kitaplarında bu unsurlar karşılaştırılıyor. Kültürlerarası duyarlılığın kazandırılması için, ana dersin sosyal bilgiler olduğunu düşünüyorum. Çünkü sosyal bilgiler, geçmişi günümüze getirir, değerlerimizi keşfetmemizi, korumamızı ve yaşatmamızı sağlar*” şeklinde görüşlerini belirtirken, Ö4 kodlu katılımcı ise “*Kültür ve miras öğrenme alanını biliyorum ancak genel olarak yeterli bilgiye sahip değilim. Öğrencilere kültürel*

Akpınar, M., & Cantürk, A. (2021). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel farklılık, kültürlerarası duyarlılık algıları ve kültürlerarası eğitime yönelik görüşleri. 444-470.

duyarlılık ve farkındalığı kazandırabileceğimiz en önemli dersin sosyal bilgiler olduğunu düşünüyorum. Sosyal bilgiler dersi bu konuda çok kapsamlı. Farklı kültürlerle yer veriyor” şeklinde kendisini ifade etmiştir. Ö4 ve Ö9 kodlu katılımcıların görüşleri incelendiğinde, sosyal bilgiler dersinin duyarlılık ve farkındalık kazandırmadaki önemi üzerine kısmi açıklamalar yapabilmelerine karşın, SBDÖP’deki kültürlerarası konu/kazanım bilgisine ilişkin yeterince bilgi sahibi olmadıkları görülmektedir.

Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Altıncı alt problem kapsamında, öğretmen adaylarının kültürel çeşitliliğin bulunduğu öğrenme-öğretim ortamlarında yapmayı planladıkları kültürlerarası uygulamalara ilişkin görüşleri incelenmiştir. Katılımcı görüşleri Şekil 9’da sunulmuştur.

* Katılımcıların birden fazla görüş belirtmesi nedeniyle frekans değerleri katılımcı sayısı ile tutarlı değildir.

Şekil 9. Katılımcıların Kültürel Çeşitliliğin Bulunduğu Öğrenme Ortamlarında Yapmayı Planladıkları Uygulamalar

Şekil 9’a göre kültürel çeşitliliğin bulunduğu sınıf ortamlarında adayların demokratik ve eşitlikçi öğrenme ortamları oluşturacakları görülmektedir. Öğretmenlerin, öğrencilerin kültürlerarası duyarlılıklarının gelişiminde, kültürlerarası iletişimi destekleyen işbirlikçi ve aktif öğrenme ortamları oluşturması önemlidir. Ancak adayların, bireylerin kültürlerarası duyarlılıklarının gelişimini destekleyecek işbirlikçi uygulamalara ve aktif öğretim metotlarına yeterli alternatif örnekler sunamadıkları belirlenmiştir. Adaylardan yalnızca f=1’inin (Ö5) öğrenme-öğretim sürecinde diğer kültürlerden bireylerin bir arada yer aldığı grup çalışmaları yapacağına dair görüşlerini paylaşmış olduğu görülmektedir. Ö5 kodlu katılımcı kendisini şöyle ifade etmiştir: “Grup çalışmaları yaptırırdım. Özellikle bu grupların heterojen olmasını sağlardım. Çünkü grup olduğu zaman birbirlerine karşı olumlu bir bağlılık gelişir. Hem birbirlerine saygı duymayı öğrenirler hem de bir işi birlikte yapmak onlarda birlik duygusu oluşturur. Farklı kültürlerden öğrencileri bir araya getirdiğimde güzel şeyler olacağına inanıyorum.”

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Günümüzde öğretmenlerin öğrenme ortamlarında sıklıkla farklı kültürel gruplardan öğrencilerle karşı karşıya kaldığı bir gerçektir. Bu açıdan, öğretmenlerin bir kültürü öteki olarak algılamalarında etkili olan bileşenlerin farkında olmaları, farklı kültürel gruplarla uyum içinde yaşayabilmelerine katkı sağlayan temel değerlerin neler olduğunu bilmeleri ve bu değerleri ne kadar benimsedikleri bugün önemli konular arasında görülmektedir. Ayrıca öğretmenlerin kültürlerarası iletişimi destekleyen değer, tutum ve kabiliyetleri öğrencilere nasıl kazandıracaklarına dair mesleki yeterliliğe sahip olma durumları da diğer önemli konulardan biridir. Bu çalışmada, bahsedilen hususlar ile birlikte, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, kültürlerarası eğitim ve lisans düzeyinde aldıkları eğitimlere yönelik görüş ve düşünceleri ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Araştırmada ulaşılan sonuçlar, ilgili literatürde yer alan diğer araştırmaların sonuçlarıyla karşılaştırılarak şu şekilde açıklanmıştır:

Araştırma bulgularına göre, öğretmen adayları diğer bileşenlere göre yoğunlukla ırk ve inanç ekseninde bir kültürü farklı olarak algıladıkları belirlenmiştir. Bu sonucun ortaya çıkmasında katılımcıların, farklı etnik ve dini gruplarla bir arada yaşamalarının etkili olduğu düşünülmektedir. Katılımcılar, ırk ve inanç bileşenlerinin günlük yaşamı ve bakış açılarını nasıl şekillendirdiği ve farklılaştırdığını yaşadıkları çevrede gözlemlemiş olabilirler. Araştırma bulgularının, İbrahimoglu (2018) ile Rengi & Polat (2014)'ın çalışmalarıyla kısmen örtüştüğü söylenebilir. Bu çalışmada ulaşılan dikkat çekici bulgulardan biri de, yalnızca 1 katılımcının (Ö7) dil faktörüne bağlı olarak bir kültürü farklı olarak algılamasıdır. Hâlbuki biz ve ötekiyle aramızdaki ayrımı açıkça ortaya koyabilen, kültürün gözlenmesi ve betimlenmesi için evrensel bir araç olan dil, bireyin dünyayı algılama biçimini belirleyen bir kültür ürünüdür (Kartarı, 2016; Oksaar, 2008). Araştırmada ulaşılan bu bulgunun aksine, yapılan bazı çalışmalarda (İbrahimoglu, 2018; Meydan & Yıldırım, 2015; Rengi & Polat, 2014, Ürey, 2017) kültür ve kültürel farklılığın katılımcılar tarafından daha çok dil unsuruna bağlı olarak algılandığı belirlenmiştir. Araştırma sonuçları arasında ortaya çıkan bu ayrılığın, görüşlerine başvurulmuş öğretmen adaylarının yoğunlukla ortak dilin konuşulduğu sosyal çevrede yaşamalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Nitekim çalışmada, dil bileşenine bağlı olarak bir kültürü farklı olarak kabul eden, Ö1 kodlu katılımcı da farklı dilleri konuşan insanlarla aynı çevrede yaşadığını ve dil unsurunun kültürel açıdan önemli bir farklılık oluşturduğunu ifade etmiştir. Kültürel unsurlar, toplumdaki kimlik algısının bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. Her insanın görünüş, zekâ, kişilik, ırk, etnik köken, sosyal sınıf, siyasal, ekonomik, cinsiyet, dil, din, cinsel yönelim ve yeteneğin benzersiz ve karmaşık kesişimiyle oluşan birden fazla bireysel ve toplumsal kimliği vardır. Öğretmen adaylarının, kültürel çeşitliliğin yoğun olduğu toplumumuzda etkili öğretmenler olabilmeleri için, öncelikle kimliklerini anlamaları, ardından diğerlerine yönelik tutum ve inançlarını gözden geçirmeleri beklenir (Banks, 1991; Berger, 2012). Ancak çalışmada, adayların bireysel ve toplumsal kimlikleri sınırlı bir çerçevede algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde, Öztürk & Günel (2016)'ın çalışmalarında da sosyal bilgiler öğretmenlerinin kültür ve çeşitlilik kavramlarını geniş bir boyutta tanımlayamadıkları ortaya konulmuştur. Benzer bulgulara, İbrahimoglu (2018)'nin çalışmasında da rastlanılmaktadır.

Kültür, temelde kendi karşıtını da içeren bir konumu temsil eder. Kendi sınırlarını çizer ve diğerlerinden ayrılır. Bu nedenle, kültürün farklı ya da öteki olanla ilişkili olduğu ifade edilebilir (Kartarı, 2016). Nitekim ilgili literatürde, kültür kavramına ilişkin katılımcı algılarının incelendiği bazı çalışmalarda da (Kılcan, Çetin & Güneş, 2016;

Türkcan & Bozkurt, 2015) katılımcıların kültür kavramını çoğunlukla farklılık ve kültürel farklılık ifadelerini vurgulayarak açıkladıkları ortaya koyulmuştur.

Araştırmada kültürlerarası duyarlılık kavramına ilişkin bulgular incelendiğinde ise, adayların bu ifadeyi diğer kültürlere saygılı ve hoşgörülü olma, diğer kültürleri olduğu gibi kabul etme şeklinde pozitif bir bakış açısıyla değerlendirdikleri görülmektedir. Katılımcılara göre, kültürlerarası duyarlılığı gelişmiş bireyin, diğer kültürlere saygılı ve hoşgörülü olması, empati yapabilmesi ve iletişim becerilerinin gelişmiş olması önemli bir gerekliliktir. Araştırmada, adayların farklı kültürel gruplarla uyum içinde yaşayabilmelerine katkı sağlayan temel değerlerin farkında oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, adayların farklı kültürel gruplara yönelik olumlu tutum ve inançlara sahip olduklarını da düşündürülebilir.

Araştırma bulgularına göre, öğretmen adayları çoğunlukla diğer kültürlerden bireylerle iletişim kurmakta sorun yaşamamaktadır. Yalnızca 1 katılımcının (Ö6) kendi dini inancı dışında başka inanca sahip bireylere karşı önyargı geliştirmesinden dolayı iletişim kurmakta zorluklarla karşılaştığı bunun aksine, başka 1 katılımcının (Ö2) ise dini inancı gereği diğer kültürlerden bireyleri ötekileştirmeyerek olumlu tutumlar sergilediği belirlenmiştir. Bu doğrultuda, inanç bileşeninin kişilerin diğer kültürlere olan yaklaşım ve tutumunda olumlu ve olumsuz etkilere sahip olduğu söylenebilir. Ancak inanç bileşeninin, diğer kültürlerden bireylere yönelik geliştirilen tutum ve davranışlar üzerindeki etkisini daha iyi anlayabilmek için, ayrı bir katılımcı grubunun görüşlerine başvurulması yararlı olabilir.

Araştırmada, öğretmen adaylarının diğer kültürlerden bireylere yönelik olumlu tutumlar sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Boran & Arcagök (2017), Çoban, Güney-Karaman & Doğan (2010) ile İbrahimoglu (2018) da çalışmalarında, öğretmen adaylarının kültürel farklılıklara yönelik olumlu tutum ve yaklaşıma sahip olduklarını ortaya koymuştur. Literatürde yer alan bazı nicel odaklı çalışmalarda (Akın, 2016; Boran & Arcagök, 2017), öğretmen adaylarının sınıf seviyesinin yükselmesine bağlı olarak kültürlerarası duyarlılık düzeylerinin de arttığı gözlenmiştir. Örneğin Akın (2016)'ın çalışmasında, Türkçe öğretmen adaylarının kültürlerarası duyarlılık düzeylerinin yüksek olması, bir üst sınıfa geçişlerinde bu konuda daha bilinçli davranmaları ya da aldıkları eğitimin olumlu sonuçlar vermesi şeklinde yorumlanmaktadır.

Bu araştırmada ise, öğretmen adayları Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programı'nda aldıkları eğitimin diğer kültürlere yönelik olumlu yaklaşımlarında bir etkisinin olmadığını bunun aksine, farklı kültürlerden bireylerle bir arada yaşama ve arkadaş sahibi olmalarının daha fazla etkili olduğunu belirtmiştir. Demir & Üstün (2017) de nicel odaklı çalışmalarında, farklı ülkelerden arkadaş sahibi olan ve büyük yerleşim birimlerinde farklı kültürlerle karşılaştığı öngörülen öğretmen adaylarının, kültürlerarası duyarlılık düzeylerinin anlamlı bir şekilde yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Araştırmada, SBÖLP'de verilen Kültürel Coğrafya, Antropoloji gibi bazı derslerin diğer kültürlerle olumlu yaklaşımlar sergilemelerinde kısmen ve katkısı olduğu yönünde görüşlerini paylaşan sosyal bilgiler öğretmen adayları da söz konusudur. Ancak adaylar tarafından çoğunlukla SBÖLP'nin kültürlerarası duyarlılığın gelişimi için yetersiz olduğu düşünülmektedir. Demirsoy (2013) da çalışmasında, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerine dayalı olarak SBÖLP'nin, çok kültürlü eğitim ve öğretime uygun şekilde hazırlanmadığı sonucuna ulaşmıştır. Çalışmada, öğretmen adaylarının tamamının SBÖLP'de kültürlerarası duyarlılık gelişimini destekleyen dersler olması gerektiği yönünde öneride buldukları görülmektedir.

Araştırmada, öğretmen adayları farklı kültürlerden bireylere yönelik önyargıların azalarak toplumsal uyumun sağlanmasında kültürlerarası eğitimin etkili olacağına bunun aksine, bu tür eğitimlerin, bireyleri kendi kimliğinden uzaklaştırma, kimlik farklılıklarını ortadan kaldırma noktasında olumsuz bir etkiye sahip olacağına dair, hem olumlu hem de olumsuz görüşlerini paylaşmıştır. Adayların, kültürlerarası eğitime ilişkin olumsuz algılarında, kültürlerin birbirlerine benzeyerek tek tipleşeceği veya toplumların aynılaşacağına dair kültürel anlamda küreselleşmeye yönelik yapılan eleştirilerin bir etkisinin görüldüğü ifade edilebilir.

Araştırmada, katılımcıların kültürlerarası eğitimin kapsamına dair kısmi bilgiye sahip oldukları, literatürde yer aldığı şekliyle yorumlayamadıkları ve bilgi eksikliklerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer bulgulara, çok kültürlü ve küresel eğitimlere yönelik sosyal bilgiler öğretmen (Aslan, 2017; Başar, 2019; Öztürk & Günel, 2016; Tünkler, 2020) ve öğretmen adaylarının (Demirsoy, 2013; Ünlü & Örtün, 2013) görüşlerinin incelendiği bazı çalışmalarda da rastlanılmaktadır. Ayrıca yapılan araştırmada, öğretmen adaylarının sosyal bilgileri, kültürlerarası eğitim açısından önemli bir ders olarak gördükleri belirlenmiştir. Sosyal bilgilerin çocuklara farklı fikir, inanç, kültür ve insanların değerlerini tanıtan ve doğrudan değer ve tutum kazandırmayla alakalı (Seefeldt, Castle & Falconer, 2015, s. 187) bir ders olmasına karşın, yalnızca 1 adayın (Ö9) bu dersin, değerleri koruma ve yaşatma misyonundan yola çıkarak kültürlerarası eğitim için önemini açıklamaya çalışması dikkat çekici bulgulardan biridir. Adayların, sosyal bilgiler dersinin kültürlerarası eğitimle ilişkisi ve önemini yeteri kadar açıklayamadıkları anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, ilgili programda öğrenim gören adayların kültürlerarası eğitimde üstlendikleri rolü de kavrayamadıkları ifade edilebilir.

Öğrencilerin kültürel farkındalığı üzerinde etkin olarak kullanılacak derslerden birinin sosyal bilgiler dersi olduğu söylenebilir. Sosyal bilgilerin kültür aktarımı ve kültürel değerlere yönelik farkındalık oluşturmada üstlendiği rollerin dersin amaç, felsefe ve kazanımlarında da kendini açık bir şekilde gösterdiği görülmektedir (Gürel & Çetin, 2018, ss.30-31). Yapılan araştırmada, adayların kültürlerarası değerlere yönelik farkındalık sağlamada SBDÖP'nin önemli olduğunu düşüncelerine karşın, programda yer alan kültürlerarası konu ve kazanımlar hakkında yeteri kadar bilgiye sahip olamadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bazı adayların, Kültür ve Miras ile İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanlarına atıfta bulunduğu ancak bu öğrenme alanları kapsamındaki içeriği yeteri kadar açıklayamadığı belirlenmiştir. Hizmet içi sürece dâhil olacak öğretmen adaylarının, farklı ülke toplumlarının birbirini daha yakından tanıması, ortak kültürel zenginliklerin keşfedilmesi ve çeşitli kültürlerle karşılıklı ön yargıların fark edilmesinde önemli bir yere sahip olan "Küresel Bağlantılar" öğrenme alanı (MEB, 2018) hakkında görüş belirtmemeleri ise dikkat çekici sonuçlardan biridir.

Sınıf ortamında uygulayıcıların demokratik ve insancıl davranışlarının yanı sıra, kültürlerarası eğitime dayalı olarak işbirlikçi ve aktif öğrenme ortamları oluşturabilmesi, uygun öğrenme stratejisi ve metotlarını kullanabilmesi gereklidir. Yaratıcı drama, benzetim (simülasyon), rol oynama, problem çözme, tartışma, münazara ve işbirliğine dayalı grup çalışmaları farklılıkların bulunduğu sınıflarda öğrencilerin eleştirel ve sorgulayıcı bir perspektiften bakabilmesine, kültürlerarası duyarlılıklarının gelişimine ve birbirlerine karşı olumlu bağlılıklar geliştirmesine katkı sunan bazı aktif öğretim metotları olarak ifade edilebilir (İnal-Zorel, 2014; Seefeldt, Castle & Falconer, 2015). Nitekim Aslan & Aybek (2018)'in çalışmalarında, sınıf içinde çokkültürlü eğitime dönük aktif metotlara dayalı uygulamalar sayesinde öğrencilerin, günlük yaşamda karşılaştıkları farklı kültürel özelliklere sahip bireylere olumlu bakış açısı ve tutum geliştirdikleri

belirlenmiştir. Yine Aykaç & Aykaç'ın (2019) çalışmalarında, drama temelli aktif öğretim yöntemlerine dayalı uygulamaların, bireylerin kültürlerarası duyarlılığını arttırdığı ve göçmenlere yönelik olumlu algılar geliştirmelerine katkı sunduğu ortaya koyulmuştur. Benzer şekilde, Yıldırım & Aykaç (2020)'in çalışmasında ise drama destekli uygulamaların öğretmen adaylarının farklı dünya görüşlerini anlama, farkındalık oluşturma ve olumlu tutumlar geliştirmelerine katkı sağladığı belirlenmiştir. İlgili çalışmalarda da görüldüğü üzere, kültürlerarası değer ve becerilerin kazandırılması noktasında aktif öğretim metotları önemli bir yere sahiptir. Araştırmada öğretmen adaylarının kültürel çeşitliliğin bulunduğu sınıf ortamlarında yapmayı planladıkları uygulamalar incelendiğinde, alternatif işbirlikçi uygulama ve aktif öğretim metotlarına ilişkin yeteri kadar örnek sunamadıkları belirlenmiştir. Yalnızca 2 katılımcının (Ö5 ve Ö6) öğrenme ve öğretim sürecinde yaratıcı drama ve grup çalışmasından yararlanacağına dair görüşleri ortaya koyulmuştur. Ayrıca adayların hiçbirinin kültürel çeşitliliğin bulunduğu öğrenme ortamlarında, değerlendirme sürecine yönelik uygulama örneği paylaşmadıkları görülmüştür. Etnik ve kültürel olarak çeşitlilik gösteren öğrencilerin öğrenme deneyimleri ve başarıya ilişkin çıktıları, bilişsel akademik performans ve standartlaştırılmış test sonuçlarından daha fazlasını içermesi gerekir (Gay, 2014, s. 17). Yapılandırmacı öğrenme kuramına dayalı olarak geliştirilen öğretim programının değerlendirme boyutunda da, herkese uygun ve herkes için geçerli standartların olmasının insanın doğasına ters olduğu gerçeğinden hareketle, bireysel farklılıkları dikkate alan süreç odaklı/tamamlayıcı ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin kullanılması önerilmektedir (MEB, 2018).

Yapılan araştırmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, kültürel çeşitliliğin bulunduğu sınıf ortamlarına uygun öğrenme ve öğretim sürecini tasarlama, uygulama ve değerlendirme boyutlarında eğitime ihtiyaç duydukları sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonuçlarından hareketle şu önerilerde bulunulabilir:

1. Öğretmen adaylarının kültürel farklılıklara ilişkin bilgi düzeyi ve farkındalıklarını arttırabilmek, diğer kültürlerle ilişkin olumlu algılarını daha kalıcı hale getirilebilmek için, öğretmen yeterlikleri ve öğretmen yetiştiren programın bu niteliklere göre yeniden düzenlenmesi önerilebilir.
2. Öğretmen adaylarının lisans eğitimleri sırasında, kültürel farklılıklara saygı duyma ve toplumsal kimlikleri geniş boyutta algılamalarına yardımcı olacak etkinlik ve uygulamalara yer verilebilir.
3. Araştırma, adayların diğer kültürlerle yönelik olumlu yaklaşımlarında lisans eğitiminin yeterli etkisinin olmadığını ortaya koymaktadır. Bu durumun nedenleri derinlemesine çalışmalar yapılarak ortaya koyulabilir.
4. Araştırmada, öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinin kültürlerarası eğitimle ilişkisini yeteri kadar açıklayamadıkları anlaşılmaktadır. Sosyal bilgiler dersi öğretim programının kazanım ve içerikleri bizden farklı olana saygı duyma, bizden farklı olanla bir arada yaşayabilme gibi kültürlerarası evrensel değer ve beceri odaklı olarak geliştirilebilir.
5. Öğretmen adaylarının lisans eğitimleri sırasında, öğretim programında yer alan kültürlerarası konu, değer ve becerilerin farkında olmalarını destekleyen ve kültürel çeşitliliğin bulunduğu sınıf ortamlarında kültürlerarası değer ve becerilerin en etkili biçimde öğrencilere kazandırılmasına katkı sağlayan strateji, yöntem ve teknik kullanımına yönelik teorik ve uygulamalı eğitimlere ağırlık verilebilir.

Katkı Oranı Beyanı: Birinci yazar araştırma fikrinin oluşturulması ve tasarlanmasına; ikinci yazar, literatür taraması ile araştırmanın raporlaştırılmasına katkı sunmuştur. Verilerin toplanması ve analizi aşamalarında her iki araştırmacı da görev almıştır. Tartışma, sonuç ve öneri bölümlerinde araştırmacıların katkısı eşittir.

KAYNAKLAR

- Akın, E. (2016). Türkçe öğretmen adaylarının kültürlerarası duyarlılıklarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Siirt Üniversitesi örneği). *Turkish Studies*, 11(3), 29-42. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.9276>
- Akkaya, N., Susar-Kırmızı, F. & İşçi, C. (2018). Öğretmen adaylarının çokkültürlülüğe ilişkin algılarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29, 308-335. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.381005>
- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası göç ve kültürlerarası iletişim. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 5(20). 292-303.
- Aslan, S. (2017). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim ile ilgili görüşlerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 231-253.
- Aslan, S. & Aybek, B. (2018). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin çokkültürlü eğitime dayalı olarak uygulanan etkinlikler ile ilgili görüşlerinin incelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 11(1), 58-82. . <https://doi.org/10.30831/akukeg.358001>
- Aykaç, M. & Aykaç, N. (2019). Yaratıcı drama temelli etkinliklerin kültürlerarası duyarlılık ve göçmen algısı üzerine etkisi. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 14(1), 73-98.
- Banks, J. A. (1991). Teaching multicultural literacy to teachers. *Teaching Education*, 4(1), 133–142. <https://doi.org/10.1080/1047621910040118>.
- Başar, H. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitime yönelik eğilimleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Denizli, Pamukkale Üniversitesi.
- Başarır, F., Sarı, M. & Çetin, A. (2014). Öğretmenlerin çok kültürlü eğitim algılarının incelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 4(2), 91-110.
- Berg, B. L. & Lune, H. (2019). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. baskı). (Çev. Ed. Arı, A.). Eğitim Yayınevi.
- Berger, A. A. (2011). *Kültür eleştirisi: Kültürel kavramlara giriş*. (Çev. Emir, Ö.). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Berry, J. W., Poortinga, Y. P., Breugelmans, S. M., Chasiotis, A. & Sam, D. L. (2015). *Kültürlerarası psikoloji: Araştırma ve uygulamalar* (3. baskı). (Çev. Ed. Tosun, L. P.). Nobel Yayıncılık
- Bhawuk, D. P. & Brislin, R. (1992). The measurement of intercultural sensitivity using the concepts of individualism and collectivism. *International Journal of Intercultural Relations*, 16(4), 413–436
- Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu [UNİCEF]. (2019). *Türkiye'deki Suriyeli çocuklar*. <https://www.unicefturk.org/yazi/acil-durum-turkiyedeki-suriyeli-cocuklar> adresinden 24.06.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Boran, G. & Arcagök, S. (2017). Temel eğitim bölümü öğretmen adaylarının kültürlerarası duyarlılıklarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası Eğitimde Yenilikçi Yaklaşımlar Dergisi*, 1(1), 1-9.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (24. baskı). Pegem Akademi.

- Akpınar, M., & Cantürk, A. (2021). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel farklılık, kültürlerarası duyarlılık algıları ve kültürlerarası eğitime yönelik görüşleri. 444-470.
- Chamberlain, S. P., Guerra, P. L. & Garcia, S. B. (1999). Intercultural communication in the classroom. (ED432573). ERIC. <https://eric.ed.gov/?id=ED432573>.
- Chen, G. M. (1997). A review of the concept of intercultural sensitivity. (ED408634). ERIC. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED408634>.
- Chen, G. M. & Starosta, W. J. (2000). The development and validation of the intercultural sensitivity scale. (ED509135). ERIC. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED509135>.
- Coşkun, H. (2016). *Kültürlerarası eğitim Türkiye ve Almanya örneği*. https://www.kas.de/c/document_library adresinden 26 Mayıs 2019 tarihinde erişilmiştir.
- Çoban, A. E., Güney-Karaman, N. & Doğan, T. (2010). Öğretmen adaylarının kültürel farklılıklara yönelik bakış açılarının çeşitli demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi*, 10(1), 125-131.
- Çolak, K., Kabapınar, Y. & Öztürk, C. (2019). Sosyal bilgiler derslerini veren öğretmenlerin küresel vatandaşlığa ve küresel vatandaşlık eğitimine bakışları. *Eğitim ve Bilim*, 44(197). <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2019.7721>.
- Demir, S. & Üstün, E. (2017). Öğretmen adaylarının, kültürlerarası duyarlılık ve etnik merkezlik düzeylerinin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 18(3), 01-11. <https://doi.org/10.17679/inuefd.354129>.
- Demirsoy, M. (2013). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının çokkültürlülüğe ilişkin görüşleri ve çokkültürlü eğitime yaklaşımları* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul, Marmara Üniversitesi.
- Denscombe, M. (2010). The good research guide for small-scale social research projects (4th ed.). Open University Press.
- Egüz, Ş. (2016). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık eğitimine yönelik algıları. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(24), 30-49.
- Erdem, C. (2017). Sınıfında mülteci öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları öğretimsel sorunlar ve çözüme dair önerileri. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1). 26-42.
- Gay, G. (2014). *Kültürel değerlere duyarlı eğitim: Teori, araştırma ve uygulama* (2. baskı). (Çev. Ed. Aydın, H.). Anı Yayıncılık.
- Göç ve Uyum Raporu (2018). *Uluslararası koruma, geçici koruma, Suriyeli sığınmacılar*. https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2018/goc_ve_uyum_raporu adresinden 26 Mayıs 2019 tarihinde erişilmiştir.
- Guedes, Maria de Jesus Cascao, (2000). Kültürlerarası eğitime bir bakış. (Çev. Ed. A. Akyüz) *Kültürlerarası Öğrenme* (s. 32-33) içinde. Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.
- Güngör, S., Buyruk, H. & Özdemir, Y. (2018). Öğretmen adaylarının çokkültürlülüğe ilişkin tutumları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(66), 816-337.
- Gürdoğan-Bayır, Ö., Göz, N. L. & Bozkurt, M. (2014). Sınıf öğretmeni adaylarına göre sosyal bilgiler dersinde küresel vatandaşlık. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 145-162. <http://dx.doi.org/10.12973/jesr.2014.42.9>
- Gürel, D. & Çetin, T. (2018). Sosyal bilgiler dersi ve kültür aktarımında edindiği rol üzerine bir inceleme. *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi*, 6(2), s. 22-40.
- Hamurcu, H. & Demirçelik, E. (2015). Çokkültürlü ortaöğretim okulu yönetici ve öğretmenlerinin yönetim-öğretim sürecinde karşılaştıkları güçlüklerin incelenmesi. *Millî Eğitim*, 207, 24-39.

- İbrahimoğlu, Z. (2018). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültür kavramına ve farklı kültürlerle yaklaşımı. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(1), 119-152.
- İnal-Zorel, F. (2014). *Kültürlerarası eğitim: İnsan kaynaklarının kültürlerarası iletişim alanında geliştirilmesi*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Johnson, B. & Christensen, L. (2014). *Eğitim araştırmaları: Nicel, nitel ve karma yaklaşımlar* (4. baskı). (Çev. Ed. Demir, S. B.). Eğiten Kitap.
- Kartarı, A. (2016). *Kültür, farklılık ve iletişim: Kültürlerarası iletişimin kavramsal dayanakları* (2. baskı). İletişim Yayınları.
- Kılcan, B., Çetin, T. & Güneş, C. (2016). Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan milli kültür kavramına ilişkin öğrenci algılarının incelenmesi. *V. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı (28-30 Nisan 2015 Pamukkale Üniversitesi)* (s. 330-339) içinde, Denizli: Pamukkale Üniversitesi.
- Merriam, S., B. (2018). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber*. (Çev. Turan, S.). Nobel Yayınları.
- Meydan, A. & Yıldırım, M. (2014). Öğretmen adaylarının sosyal bilgiler öğretimi 'kültürel zenginlik' kavramına ilişkin farkındalıkları. *Researcher: Social Science Studies*, 3(4), 45-59.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2018). *Sosyal bilgiler dersi (ilkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar) öğretim programı*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Nayir, F. & Sarıdaş, G. (2020). Çokkültürlü eğitim, kültürlerarası eğitim ve kültürel değerlere duyarlı eğitime ilişkin kavramsal bir inceleme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(70). 769-779. <http://doi.org/10.17719/jisr.2020.4134>
- Oksaar, E. (2008). *Kültürlerarası iletişim bağlamında kültür kuramı*. (Çev. Selçuk, A.). Çizgi Kitabevi.
- Öğretir-Özçelik, A. D. & Eke, K. (2019). Sosyal ve kültürlerarası beceriler. A. D. Öğretir-Özçelik & M. N. Tuğluk (Ed.), *Eğitimde ve Endüstride 21. Yüzyıl becerileri* (s.137-159) içinde. Pegem Akademi.
- Öğüt, N. & Olkun, E. O. (2018). Üniversite öğrencilerinin kültürlerarası duyarlılık düzeyi: Selçuk Üniversitesi örneği. *Selçuk İletişim Dergisi*, 11(2), 54-73.
- Özbudun, S. & Uysal, G. (2012). *50 soruda antropoloji*. Bilim ve Gelecek Kitaplığı.
- Özmen, F. & Aküzüm, C. (2013). Okul ortamında kültürel farklılıklardan kaynaklanan çatışmalar ve çatışma yönetimi yaklaşımları-Ali Paşa ilköğretim okulu örneği. *Education Sciences*, 8(4), 441-459.
- Öztürk, F. & Günel, E. (2016). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin küresel sistemler, küresel eğitim ve çeşitlilik kavramlarına ilişkin algısı. *İlköğretim Online*, 15(1), 172-185.
- Rengi, Ö. & Polat, S. (2014). Sınıf öğretmenlerinin kültürel farklılık algıları ve kültürlerarası duyarlılıkları. *Journal of World of Turks*, 6(3). 135-136.
- Rivlin, H. N. & Gold, M. J. (1975). Teachers for multicultural education. (ED134569). ERIC.<https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED134569>.
- Sağlam, H. İ. & İlksen-Kanbur, N. (2017). Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 7(2), 310-323.
- Seefeldt, C., Castle, S. & Falconer, R. C. (2015). *Okul öncesi/ilkokul çocukları için sosyal bilgiler öğretimi* (9. baskı) (Çev. Ed. Coşkun-Keskin, S.). Nobel Yayıncılık.
- Sönmez, V. & Alacapınar, F. G. (2017). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri* (5. baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.

Akpınar, M., & Cantürk, A. (2021). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel farklılık, kültürlerarası duyarlılık algıları ve kültürlerarası eğitime yönelik görüşleri. 444-470.

- Takır, A. & Özerem, A. (2020). Farklı kültürlerin bulunduğu bir okul ortamında yabancı uyruklu öğrencilerin karşılaştıkları sorunların çokkültürlülük bağlamında incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28(1), 406-420.
- Tünkler, V. (2020). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin küresel, çokkültürlü eğitime ve küresel vatandaşlık eğitimine yönelik bakış açıları. *Milli Eğitim*, 49(207), 255-290.
- Türkcan B. & Bozkurt, M. (2015). İlkokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi bağlamında kimlik, kültür ve yurttaşlık algıları. *Turkish Studies* 10(11), 1501-1526. <http://doi.org/10.7827/TurkishStudies.8639>
- Ünlü, İ. & Örtten, H. (2013). Öğretmen adaylarının çokkültürlülük ve çokkültürlü eğitime yönelik algılarının incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 287-302.
- Ürey, M. (2017). An alternative program for the integration process of Syrian students: The school garden program (SGP). Paper presented at the meeting of the International social Science and Humanities Berlin Conference, 18-21 May 2017, Berlin, Germany. Book of abstract, p. 61.
- Valentin, S. (2006). Addressing diversity in teacher education programs. Retrieved April 17, 2019 from <https://eric.ed.gov/?id=EJ765818>.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, F. & Göçen, S. (2013). Sınıf öğretmeni adaylarının kültürlerarası duyarlılık hakkındaki görüşlerinin farklı değişkenlere göre incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 373-392.
- Yıldırım, K. & Aykaç, N. (2020). Yaratıcı drama destekli resimli çocuk kitaplarının öğretmen adaylarının kültürlerarası duyarlılıklarına etkisi. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 15(2), 259-274. <https://doi.org/10.21612/yader.2020.025>
- Yin, R., K. (2017). *Durum çalışması araştırması uygulamaları*. (Çev. Günbayi, İ.). Nobel Yayınları.
- Zarrillo, J. J. (2016). *Sosyal bilgiler öğretimi*. (Çev. Tay, B. & Demir, S. B.). Anı Yayıncılık.

Extended Abstract

Purpose

It can be said that the success of pre-service teachers in a classroom with cultural diversity depends on their knowledge of the curriculum together with their mental perceptions and positive attitudes about themselves and their differences, and their ability to develop teaching strategies suitable for this curriculum. In this context, it is a necessity to investigate the perceptions and approaches of pre-service teachers towards cultural difference, intercultural sensitivity and intercultural education, intercultural curriculum information and their ability to develop a teaching strategy in line with the curriculum. This study aimed to examine the opinions of pre-service social studies teachers on intercultural education. Besides this, it was tried to reveal what the pre-service teachers perceived as cultural difference and intercultural sensitivity, as well as how their approach to other cultures was in line with the opinions of the pre-service teachers.

Method

In this study, the case study design- one of the qualitative research designs- was used in order to explain and evaluate the perceptions and views of the relevant group about the situation in a specific place and time interval. The research is limited to the semi-structured interview technique. The data obtained through interviews were analyzed by content analysis in NVivo 10 program. The researcher trilogy strategy was used to ensure the validity of the qualitative analysis. In this direction, it was checked whether the analysis results reached similar results with the participation of the researchers and a field expert. Thus, the consistency of the research was tried to be reflected.

Discussion, Results and Suggestions

The findings of the study show that pre-service teachers perceive cultural differences in various contexts, especially the race and belief components, and that they generally characterize the cultures outside the country they live in as culturally different. It was determined that the participants were able to explain the basic characteristics of individuals who have intercultural sensitivity and intercultural sensitivity in accordance with the definitions in the literature. When the responses given by the pre-service teachers to the questions about determining their approaches to other cultures, in general, were examined, it was seen that the pre-service teachers showed positive attitudes towards individuals from other cultures. The pre-service teachers stated that the university environment and coexistence with individuals from other cultures are more effective than undergraduate courses in their positive approach to other cultures. Pre-service teachers think that intercultural education, which they consider as important for social studies lesson, will be beneficial in harmonizing individuals from other cultures and decreasing prejudices against other cultures. On the contrary, it has been found that intercultural education has positive and negative perspectives that will be harmful in terms of eradicating individuals from their own identities and eliminating individual identity and individual differences. In addition, the research findings showed that the pre-service teachers did not have enough information about the issues related to intercultural relations in the program they were studying, they were not equipped with the active learning-teaching methods and strategies aimed at the development of sensitivity and behavior in the classroom environments with cultural diversity in their undergraduate education process, and they needed professional development in this regard. In the context of these results, teacher training programs can be reconsidered and improved in order to make pre-service teachers' positive perceptions more permanent. Pre-service teachers can be supported by activities that will help them respect cultural differences and perceive social identities in a wide range in the classroom environment. Suggestions were made that pre-service teachers should be aware of the general objectives and acquisitions of intercultural skills in the curriculum and that training can be organized for the use of strategies, methods and techniques in order to acquire these gains to students in the most effective way.

Etik Kurul Belgesi: Bu çalışmanın verileri 2020 yılından önce toplandığı için etik kurul onayı alınmamıştır. Araştırmanın hazırlık, veri toplama, analiz ve elde edilen bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarda bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davranılmıştır.